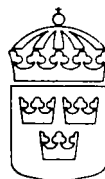

Socialutskottets betänkande

1988/89:SoU18

Bidrag till barnomsorg

1988/89
SoU18

Sammanfattning

I betänkandet behandlas regeringens i proposition 1988/89:100, bil. 7 (socialdepartementet) framlagda förslag om anslag för budgetåret 1989/90 under F 1. Bidrag till kommunal barnomsorg. I anslutning härtill behandlas ett stort antal motionsyrkanden beträffande barnomsorgen.

Utskottet tillstyrker i betänkandet regeringens förslag till medelsanvisning.

Med anledning av motioner (s, fp, vpk) föreslår utskottet att regeringen ges till känna vad utskottet anfört om överväganden beträffande statsbidraget till kommunerna för fortbildning inom barnomsorgen.

Övriga motionsyrkanden avstyrks.

Till betänkandet har fogats 27 reservationer.

FEMTE HUVUDTITELN

Proposition 1988/89:100 bil. 7

Regeringen har under punkten F 1 (s. 113–115) föreslagit att riksdagen till Bidrag till kommunal barnomsorg för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 10 330 000 000 kr. Vidare bereds riksdagen tillfälle att ta del av vad som i propositionen anförts om statsbidrag till periodiskt anordnad barnomsorg.

Motioner

1988/89:So545 av Sten Svensson m.fl. (m) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om betydelsen av en familjepolitik som ger sådan valfrihet att andra familje- och kulturmönster än det svenska respekteras.

Motiveringen återfinns i motion 1988/89:Sf547.

1988/89:So601 av Ann-Cathrine Haglund och förste vice talman Ingegerd Troedsson (båda m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att deltidsförskolan skall utvecklas till en skolförberedande förskola,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att skolan skall vara huvudman för en sådan förskola,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att skolöverstyrelsen skall utforma det pedagogiska programmet,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att den skolförberedande träningen på daghemmen skall ha samma inriktning och huvudman som den skolförberedande förskolan,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att diskrimineringen av deltidsförskolan i statsbidragshänseende skall upphöra.

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att alternativa skolförberedande förskolor skall ha ett med andra förskolor likvärdigt statsbidrag,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att benämningen förskola endast skall användas för en skolförberedande förskola.

1988/89:So604 av förste vice talman Ingegerd Troedsson m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att svenska kyrkans och andra deltidsförskolor som drivs av annan huvudman än kommunen skall få samma statsbidrag som de kommunala deltidsförskolorna.

2. att riksdagen beslutar att även svenska kyrkans heltidsförskolor skall få samma statsbidrag som de kommunala heltidsförskolorna.

1988/89:So605 av Ulla Tillander och Rosa Östh (båda c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående barnomsorg i svenska kyrkans regi.

1988/89:So607 av Carl Bildt n.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att ett för alla förskolor likvärdigt bidrag införs från och med den 1 juli 1992.

2. att riksdagen beslutar att inrätta en skolförberedande förskola i enlighet med vad som i motionen anförts.

3. att riksdagen beslutar att den skolförberedande verksamheten på daghemmen skall ha skolstyrelsen som huvudman från och med den 1 juli 1992.

Motiveringen återfinns i motion 1988/89:Ub214.

1988/89:So609 av Roland Larsson (c) vari yrkas att riksdagen beslutar att hos regeringen begära ett förslag till nya statsbidragsregler för barnomsorgen med en sådan inriktning som anges i motionen.

1988/89:So610 av Roland Larsson och Lola Björkquist (c, fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande ändring av förordningen 1987:860.

1988/89:So611 av Claes Roxbergh m.fl. (mp) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att kommunala dagbarnvårdare skall få räkna in även egna barn i underlaget för tjänsten på samma villkor som för andras barn,

2. att riksdagen beslutar att även andra hemmavarande föräldrar skall ha rätt att bli kommunal dagbarnvårdare åt eget barn på samma villkor som annan kommunal dagbarnvårdare.

Motiveringen återfinns i motion 1988/89:Sf251.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att skolstyrelsen skall ansvara för verksamheten i förskolan under året närmast före skolstarten,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om vikten av att det pedagogiska programmet för förskolan bygger på och syftar till att hos barnen inpränta den respekt för medmänniskors självbestämmande, lika värde och integritet som vilar på bl.a. kristen grund.

4. att riksdagen hos regeringen begär förslag till statsbidragsregler för barnomsorgen som inte missgynnar familjedaghemmen och som vidare bör vara neutrala gentemot olika huvudmän och även möjliggöra statsbidrag för alternativa deltidförskolor liksom för daghem öppna kortare tid än åtta timmar enligt vad i motionen anförts.

1988/89:So613 av Olof Johansson m.fl. (c,m,fp) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag om lag till vårdnadsbidrag och följdändringar i annan lagstiftning samt därav följande förändringar av statsbidraget till barnomsorgen under våren 1989 i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag innebärande att kommunerna åläggs utbetala statsbidrag till icke-kommunala daghem som uppfyller grundläggande kvalitetskrav.

Yrkande 1 behandlas även i bet. 1988/89:SoU17.

1988/89:So618 av Berith Eriksson (vpk) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att regler som nu gäller mellan enskild anordnare och kommun enligt SFS 1987:860 även skall gälla mellan stat och kommun.

1988/89:So619 av Barbro Sandberg och Charlotte Branting (båda fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lika villkor för enskild och kommunal barnomsorgsverksamhet för att erhålla det statliga bidraget för fortbildning av personal.

1988/89:So620 av Görel Bohlin (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en kompletterande personalgrupp inom barnomsorg och grundskola, nämligen danspedagogen.

1988/89:So622 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ett "krispaket" för barnomsorgen där två av inlagen skall vara en lag om rätt till förskola för alla barn och ett avskaffande av den s.k. lex Pyslingen.

1988/89:So623 av Margit Sandéhn och Marianne Carlström (båda s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att göra en inventering i kommunerna av hur statsbidraget till fortbildning har utnyttjats och hur resurserna har fördelats mellan de olika barnomsorgsformerna.

1988/89:So625 av Ingrid Hemmingsson och Karl-Gösta Svenson (båda m) vari yrkas att riksdagen beslutar att statsbidrag skall utgå till dagbarnvårdarens egna barn i enlighet med vad i motionen anförts.

1988/89:SoU18

1988/89:So626 av Carl-Johan Wilson och Ingrid Ronne-Björkqvist (båda fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att statsbidrag bör kunna utgå till barnomsorg i svenska kyrkans regi.

1988/89:So628 av Bertil Persson (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om företagsdagem i enlighet med vad i motionen anförts.

1988/89:So630 av Ulla Tillander m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utbyggnaden av barnomsorgen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kvaliteten i barnomsorgen,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om rekrytering av personal till barnomsorgen,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om alternativ i barnomsorgen,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om barnomsorg med svenska kyrkan som huvudman,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om familjedaghemmen,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skolbarnomsorgen.

1988/89:So631 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär att förslag till lag som garanterar alla barns rätt till plats i daghem och fritidshem t.o.m. 12 års ålder snarast föreläggs riksdagen och att därvid beaktas vad som i motionen sägs om inriktningen mot kollektiv kommunal barnomsorg,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att målsättningen för samhällets utbyggnad av daghem och fritidshem bör vara 25 000 nya platser i daghem och 15 000 nya platser i fritidshem under budgetåret 1989/90,

3. att riksdagen till utbyggnad av daghem och fritidshem för budgetåret 1989/90 anslår 1 202 000 000 kr. utöver regeringens förslag, eller totalt 11 532 000 000 kr.,

4. att riksdagen hos regeringen begär initiativ till att göra avvecklingsplaner för familjedaghemmen i takt med att dag- och fritidshem byggs ut,

5. att riksdagen hos regeringen begär förslag till för kommunerna bindande kvalitetsnormer i enlighet med vad som anförts i motionen,

6. att riksdagen hos regeringen begär förslag till en förändring av statsbidragen till barnomsorgen i enlighet med vad som anförts i motionen,

7. att riksdagen beslutar att anordningsbidrag skall utgå med 300 000 kr. per 15 platser tills utbyggnadsbehovet av daghem och fritidshem är täckt,

8. att riksdagen hos regeringen begär förslag till höjning av barnomsorgsavgiften med 0,24 % till 2,44 %.

9. att riksdagen hos regeringen ber om förslag om extra förstärkningsresurser till barnomsorg i bostadsområden med svåra sociala problem och till daghem i glesbygd,

10. att riksdagen hos regeringen begär förslag om att regler för allmän behörighet införs för personal med arbete i barngrupp inom barnomsorgen,

11. att riksdagen hos regeringen begär åtgärder för att bereda redan anställd personal som saknar formell behörighet möjlighet att med bibehållen lön erhålla sådan behörighet,

12. att riksdagen hos regeringen begär initiativ till att utarbeta enhetliga normer för barnomsorgsavgifter enligt vad som anförs i motionen.

1988/89:So632 av Göran Åstrand (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av en förändring av förskolans pedagogiska program.

1988/89:So633 av Ulla-Britt Åbark och Anita Johansson (båda s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en effektiv barnomsorgsplanering.

1988/89:So634 av Gunnar Thollander m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kommunernas barnomsorgsplanering.

1988/89:So635 av Gösta Lyngå (mp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en kommitté bör utses för att ta fram ett flexibelt system för barnomsorg, som ger kommunerna ekonomiska möjligheter att själva välja sitt utbud.

1988/89:So639 av Rosa Östh och Ulla Tillander (båda c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att erfarenheter om alternativ barnomsorg sammanställs och att information därom ges till kommunerna.

Utskottet

Allmän bakgrund

Riksdagen beslutade år 1985 om principerna för att förverkliga en rätt för alla barn att delta i kommunal barnomsorgsverksamhet från ett och ett halvt års ålder till dess de börjar skolan (prop. 1984/85:209, SoU 1985/86:5, rskr. 27).

För varje barn vars vårdnadshavare förvärvsarbetar eller studerar skall rätten avse plats i kommunalt daghem, föräldrakooperativ eller familjedaghem. För barn som är i familjedaghem eller vars föräldrar är hemarbetande skall rätten gälla deltagande i öppen förskola eller plats i deltidsgrupp. Den angivna målsättningen skall främjas genom en planmässig utbyggnad som innebär att barnomsorgen för alla barn inom åldersgruppen är fullt utbyggd senast år 1991.

Våren 1987 beslutade riksdagen om nya statsbidragsregler för barnomsorgen, vilka trädde i kraft den 1 januari 1988 (prop. 1986/87:117, SoU 35, rskr. 336).

Enligt det nya systemet utgår statsbidrag till daghem, fritidshem och deltidsgupper med en enhetlig summa för varje femtontal barn som är inskrivna. Som inskrivna barn i daghem medräknas endast de barn som skrivits in i institutioner som är öppna minst 8 timmar varje vardag under hela året. I avdelnings-/enhetsbidraget ingår medel för insatser för barn med särskilda behov och medel för utbildningsinsatser för personalen. Utöver grundbidraget per avdelning-/enhet utgår ett särskilt bidrag för varje nattöppen avdelning på daghem. Bidrag utgår också för öppen förskola.

För barn som är inskrivna i familjedaghem utgår ett bidrag per inskrivet barn. Beloppet varierar beroende på omsorgstidens längd.

Statsbidrag för kommunal barnomsorg utgår från den 1 januari 1988 enligt förordningen (1987:860) om statsbidrag till kommunerna för barnomsorg för inskrivna barn i följande omsorgsformer och med följande belopp.

	Bidrag kr. per år
<i>Daghem</i>	
För varje femtontal inskrivna barn	445 000
– varav för barn med behov av särskilt stöd	15 000
– varav för utbildning av anställda i:	
* daghem	15 000
* familjedaghem	10 000
* deltidsförskola/öppen förskola	5 000
Därutöver för varje nattöppen avdelning	150 000
<i>Fritidshem</i>	
För varje femtontal inskrivna barn	195 000
– varav för öppen fritidsverksamhet	25 000
– varav för barn med behov av särskilt stöd	15 000
– varav för utbildning av anställda i fritidshem/öppet fritidshem	10 000
<i>Deltidsgrupp</i>	
För varje femtontal inskrivna barn	30 000
<i>Öppen förskola</i>	
För varje enhet som hålls öppen minst tre dagar per vecka	30 000
<i>Familjedaghem</i>	
För barn inskrivna minst 7 tim./dag	16 500
För barn inskrivna mindre än 7 tim./dag	7 500

Statsbidrag till alternativa daghem och fritidshem lämnas till kommunen enligt samma regler som för kommunalt driven verksamhet. De delar som avser insatser för barn med behov av särskilt stöd resp. *fortbildning* förmedlas av kommunen till den som driver barnomsorgen endast i den mån denna har kostnader för den verksamhet som avses. Förutsättningen för att statsbidrag skall lämnas till alternativa barnomsorgsformer är att dessa finns upptagna i kommunens barnomsorgsplan och att den som driver sådant daghem eller fritidshem är en sammanslutning av föräldrar som gemensamt tar ansvaret för sina barn (föräldrakooperativ), en sammanslutning som har anknytning till en ideell organisation, *erbjuder en speciell form av pedagogik* eller arbetar på liknande ideella grunder. Statsbidrag lämnas således inte till barnomsorgsverksamhet som bedrivs i vinstsyfte. Inte heller utgår statsbidrag för barnomsorg i svenska kyrkans regi eller till deltidsförskolor som inte drivs i kommunal regi.

Inom ramen för statsbidraget till barnomsorgen avsätts årligen medel för lokalt utvecklings- och förnyelsearbete. Dessa medel fördelas efter beslut av regeringen.

Bidragssystemet finansieras genom en socialavgift. Avgiften är 2,2 % av avgiftsunderlaget.

Socialstyrelsen har i mars 1987 utkommit med ett pedagogiskt program för förskolan (Allmänna råd från socialstyrelsen 1987:3) och i mars 1988 med skriften Kommunala familjedaghem (Allmänna råd från socialstyrelsen 1988:4). Programmet följs nu upp i kommunerna som utarbetar kommunala riktlinjer för den pedagogiska verksamheten. Socialstyrelsen har vidare i uppdrag att utforma ett kompletterande material till det pedagogiska programmet för förskolan för de äldre förskolebarnen. Styrelsen har också utarbetat ett pedagogiskt program för fritidshem (Allmänna råd från socialstyrelsen 1988:7).

Statsbidragsregler för barnomsorgen

Statsbidragets storlek

I motion So613 av Olof Johansson m.fl. (c, m, fp) yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om lag till vårdnadsbidrag och följdändringar i annan lagstiftning samt därav följande förändringar av statsbidraget till barnomsorgen under våren 1989 i enlighet med vad som anförts i motionen. (*yrkande 1 delvis*). Yrkandet ingår som en del i motionärernas förslag om familjepolitik för ökad valfrihet. I motionen föreslås att ett vårdnadsbidrag om 15 000 kr. per barn och år skall införas för alla barn mellan 1 och 7 år samt att statsbidragen till kommunerna för barnomsorgen minskas med motsvarande 12 000 kr. per heltidsplats, dock högst det belopp som utgår i dag. Kommunerna skall få samma belopp som i dag till verksamheten genom att de förutsätts höja avgifterna i barnomsorgen i motsvarande utsträckning.

Utskottet har i betänkandet 1988/89:SoU17 avstyrkt motionärernas förslag om införande av vårdnadsbidrag. Utskottet avstyrker följaktligen även motionsyrkandet i den del som avser en minskning av statsbidraget (*yrkande 1 delvis*).

I *motion So613 av Olof Johansson m.fl. (c, mp, fp)* yrkas att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag innebärande att kommunerna åläggs utbetala statsbidrag till icke-kommunala daghem som uppfyller grundläggande kvalitetskrav (*yrkande 2*). Yrkandet ingår som en del i motionärernas förslag om familjepolitik för ökad valfrihet. En av målsättningarna med motionärernas förslag är att skapa ökad valfrihet för barnfamiljerna bl.a. genom att göra det möjligt för föräldrarna att själva välja den form av barnomsorg de föredrar.

I *motion So601 av Ann-Cathrine Haglund och förste vice talman Ingegerd Troedsson (båda m)* yrkas att regeringen ges till känna att alternativa skolförberedande förskolor skall ha ett med andra förskolor likvärdigt statsbidrag (*yrkande 6*).

I *motion So628 av Bertil Persson (m)* yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om företagsdaghem i enlighet med vad som sägs i motionen. Motionären förordar statsbidrag även till privata daghem knutna till bolag m.fl.

Närliggande yrkanden framställs i *motion So630 av Ulla Tillander m.fl. (c)*. Där begärs ett tillkännagivande av vad i motionen anförts om utbyggnaden av barnomsorgen (*yrkande 1*). I motionen anförts att barnomsorgen skall byggas ut till full behovstäckning. Detta skall dock enligt motionärerna inte ske genom en ensidig satsning på barnomsorg utanför hemmet och utan tillgodoseende av behovet av en vårdnadsersättning. Motionärerna vill ge större utrymme för mångsidighet genom såväl daghem som familjedaghem, drivna av kommuner, kooperativ, ideella föreningar eller enskilda. Man skall inte på förhand bestämma proportionerna mellan dessa olika former utan det skall föräldrarna göra. I *samma motion* begärs ett tillkännagivande av vad i motionen anförts om familjedaghemmen (*yrkande 6*). Motionärerna anför att familjedaghemmen är ett nödvändigt alternativ i den kommunala barnomsorgen. De är flexibla, lätta att inrätta och tillgodoser väl önskemål från många föräldrar. En plats i familjedaghem måste enligt motionärerna i sig vara likvärdig med en plats i daghem eller fritidshem och inte först om den kombineras med en plats i öppen förskola eller öppet fritidshem. Slutligen hemställs i *samma motion* att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skolbarnomsorgen (*yrkande 7*). Motionärerna framhåller på samma sätt som då det gäller barnomsorgen fördelarna med en mångsidig skolbarnomsorg och pekar särskilt på familjedaghemmen som ett utmärkt alternativ till fritidshemsverksamhet i institutionaliserad form.

I *motion So545 av Sten Svensson m.fl. (m)* yrkas att regeringen ges till känna vad i motionen anförts om betydelsen av en familjepolitik som ger sådan valfrihet att andra familje- och kulturmönster än det svenska respekteras (*yrkande 2*). Motionärerna hänvisar till att det är angeläget för invandrarkvinnorna att familjepolitiken utformas så att den ger valfrihet mellan olika barnomsorgsformer.

I *motion So607 av Carl Bildt m.fl. (m)* yrkas att riksdagen beslutar att ett för alla förskolor likvärdigt bidrag införs från och med den 1 juli 1992 (*yrkande 1*).

I motion So601 av Ann-Cathrine Haglund och förste vice talman Ingegerd Troedsson (båda m) yrkas att regeringen ges till känna att diskrimineringen av deltidförskolan i statsbidragshänseende skall upphöra (yrkande 5). De nya statsbidragsreglerna till barnomsorgen innebär att statsbidrag utbetalas till daghem som är öppna minst 8 timmar om dagen. Till deltidförskolor och öppna förskolor utgår statsbidrag med väsentligt lägre belopp. Motionärerna framhåller att detta medför att antalet förskolor öppna mellan 4 och 8 timmar minskar.

Sistnämnda synpunkter förs även fram i motion So612 av Carl Bildt m.fl (m), vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till statsbidragsregler för barnomsorgen som inte missgynnar familjedaghemmen och som vidare bör vara neutrala gentemot olika huvudmän och även möjliggöra statsbidrag för alternativa deltidförskolor liksom för daghem öppna kortare tid än åtta timmar enligt vad i motionen anförs (yrkande 4).

I motion So609 av Roland Larsson (c) yrkas att riksdagen beslutar att hos regeringen begära ett förslag till nya statsbidragsregler för barnomsorgen med en sådan inriktning som anges i motionen. Motionären anför att statsbidraget bör ändras på så sätt att det utgår procentuellt i förhållande till en godkänd bruttokostnad med samma procentsats för både daghem och familjedaghem.

I motion So622 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till ett "krispaket" för barnomsorgen där ett av inslagen skall vara ett avskaffande av den s.k. lex Pyslingen (yrkande 1 delvis). Motionärerna vänder sig bl.a. mot bestämmelserna som inte medger statsbidrag till daghem som drivs i vinstsyfte.

I motion So635 av Gösta Lyngå (mp) yrkas att regeringen ges till känna att en kommitté bör utses för att ta fram ett flexibelt system för barnomsorg, som ger kommunerna ekonomiska möjligheter att själva välja sitt utbud. Motionärerna anför att en kommitté bör utses för att ta fram ett bättre system för varierande barnomsorg och ett statsbidragssystem som inte i sig själv profilerar kommunernas val av omsorgsutbud.

I motion So631 av Lars Werner m.fl. (vpk) hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag till en förändring av statsbidraget till barnomsorgen i enlighet med vad som anförs i motionen (yrkande 6). Enligt motionärernas mening skall statsbidragen till barnomsorgen vara utformade så att de gynnar både en kraftig kvantitativ utbyggnad och en kvalitativ sådan. Motionärerna föreslår därför dels ett driftsbidrag som skall utgå med 75 % av de faktiska driftskostnaderna och på så sätt täcka personalkostnaderna, dels ett anordningsbidrag. För att finansiera den nödvändiga utbyggnaden och driftskostnaderna föreslås en höjning av barnomsorgsavgiften från nuvarande 2,2 % till 2,44 % av löneunderlaget (yrkande 8).

Enligt de statsbidragsregler som nu gäller och om vilka riksdagen beslutade våren 1987 kan statsbidrag utgå till alternativa daghem och fritidshem enligt samma regler som för kommunalt driven verksamhet. Förutsättningen för att statsbidrag skall lämnas till alternativa barnomsorgsformer är att dessa finns upptagna i kommunens barnomsorgsplan och att den som driver sådant

daghem eller fritidshem är ett föräldrakooperativ, en sammanslutning som har anknytning till en idcell organisation, erbjuder en speciell form av pedagogik eller arbetar på liknande idcella grunder.

För daghem med såväl kommunal som enskild huvudman gäller att de, för att medräknas som daghem, skall hållas öppna minst åtta timmar per dag och att verksamheten skall bedrivas fortlöpande. Frågan om öppettiderna behandlades av utskottet i samband med införandet av det nu gällande statsbidragssystemet (SoU 1986/87:35 s. 12–13). Utskottet fann att som villkor för statsbidrag borde gälla en undre gräns för öppethållande och denna gräns borde enligt utskottets mening bestämmas så att tillsynsbehovet för barn till föräldrar som arbetar sex timmar per dag skall kunna tillgodoses. För kommunala institutioner med kortare öppettider utgår bidrag för deltidsskola.

I budgetpropositionen (bil. 7 s. 111) erinrar statsrådet Lindqvist om att finansministern i finansplanen anfört att han efter ytterligare överväganden och beredning av kommunalekonomiska frågor avser återkomma till dessa i 1989 års kompletteringsproposition. Även statsbidragen till den kommunala barnomsorgen kommer att diskuteras i de överläggningar som kommer att äga rum mellan företrädare för regeringen och Svenska kommunförbundet. Statsrådet Lindqvist uppger vidare att han avser att återkomma till regeringen omkring dessa frågor i anslutning till behandlingen av kompletteringspropositionen.

När utskottet förra våren behandlade motioner om principerna för statsbidragsgivningen till barnomsorgen föreslog en utskotts majoritet bestående av m-, fp- och c-ledamöterna med ordförandens utslagsröst att riksdagen med anledning av motioner (m, fp, c) skulle ge regeringen till känna vad utskottet anfört om förslag till nytt statsbidragssystem för barnomsorgen. Utskottet anförde att statsbidraget bl.a. bör vara neutralt gentemot alla omsorgsformer oavsett huvudman, att familjedaghem och deltidsskola inte får diskrimineras, att statsbidragssystemet inte ensidigt bör gynna långa vistelsetider samt att kommunerna bör vara skyldiga att uppta alla alternativa omsorgsformer som uppfyller kvalitetskraven i barnomsorgsplanerna. Utskottets s-ledamöter reserverade sig till förmån för avslag på samtliga motionsförslag angående principerna för statsbidragssystemet. Vpk-ledamöten reserverade sig till förmån för vpk:s förslag (SoU 1987/88:13). Riksdagen biföll s-reservationen (rskr. 179).

Utskottet gör nu följande överväganden.

I propositionen om förskola för alla barn (prop. 1984/85:209) framhölls att samhällsutvecklingen på många sätt förändrat barnens uppväxtvillkor, vilket kommit att ställa stora krav på barnomsorgen och ytterligare understryka att omsorgen behövs för barnens skull. Det underströks i propositionen att barnomsorgen nu medvetet måste inriktas på att bli en del av en god uppväxtmiljö för alla barn.

I propositionen fastslogs principen om alla barns rätt att fr.o.m. ett och ett halvt års ålder och fram till skolstarten delta i en kommunal förskoleverksamhet. Rätten skulle avse daghem eller familjedaghem eller, för barn vars föräldrar inte förvärsarbetar eller studerar, öppen förskola eller deltidss-

grupp. Statsbidragssystemet ansluter till dessa principer. Statsbidrag utgår numera till alternativa daghem och fritidshem enligt samma regler som gäller för kommunal verksamhet under förutsättning att verksamheterna finns upptagna i kommunens barnomsorgsplan. Det gäller därvid att verksamheten inte får drivas i vinstsyfte.

Utskottet kan inte godta förslaget att statsbidrag skall utgå även till barnomsorg som drivs i vinstsyfte eftersom en sådan form av barnomsorg innebär risk för segregation av omsorgen och för att oseriösa företag lockas att etablera sig. Vad beträffar annan enskilt bedriven barnomsorg har utskottet liksom tidigare en positiv inställning. Statsbidrag utgår också redan till sådan barnomsorg enligt samma regler som gäller för kommunal verksamhet under de förutsättningar som tidigare angivits. En förutsättning är sålunda att det enskilda daghemmet/fritidshemmet finns upptaget i kommunens barnomsorgsplan, en annan att detta följer de regler om öppettider som gäller även för kommunalt driven verksamhet. Utskottet anser liksom tidigare att kommunen såsom ansvarig för organisationen och planeringen av barnomsorgen själv måste få avgöra vilka alternativa verksamheter som bör tas upp i kommunens barnomsorgsplan.

Motionsförslagen innebär en inte närmare analyserad omfördelning av statsbidraget genom att bidrag föreslås utgå till alla omsorgsformer oavsett huvudman. Förslagen i motionerna är också ofullständiga i fråga om de förhållanden som skall berättiga till bidrag.

Utskottet avstyrker med hänvisning till det anförda motionerna So545 (m) yrkande 2, So601 (m) yrkandena 5 och 6, So607 (m) yrkande 1, So609 (c). So612 (m) yrkande 4, So613 (c, m, fp) yrkande 2. So628 (m) samt So630 (c) yrkandena 1, 6 och 7.

Utskottet kan vidare inte förorda det av motionärerna i motion So622 föreslagna "krispaketet" där ett av inlagen är införande av statsbidrag för daghem som drivs i vinstsyfte. Motion So622 (fp) i nu aktuell del avstyrks därför (yrkande 1 delvis).

Utskottet anser inte att en kommitté bör utses med det syfte som anges i motion So635 (mp). Motionen avstyrks därför.

Förslaget i motion So631 (vpk) yrkande 6 att införa ett driftsbidrag med 75 % av de faktiska driftskostnaderna skulle enligt utskottet medföra en mycket betydande höjning av de statliga utgifterna för barnomsorgen. En sådan höjning kan utskottet av statsfinansiella skäl inte ställa sig bakom. Även detta motionsyrkande avstyrks således.

Mot bakgrund av detta ställningstagande avstyrker utskottet även motionen So631 yrkande 8 om en höjning av barnomsorgsavgiften för att finansiera den föreslagna ändringen av driftsbidraget.

Ändringar i nuvarande statsbidragsregler

Statsbidrag till barnomsorg i svenska kyrkans regi

I motion So604 av förste vice talman Ingegerd Troedsson m.fl. (m) yrkas att riksdagen beslutar att svenska kyrkans heltidsförskolor skall få samma statsbidrag som de kommunala heltidsförskolorna (yrkande 2) samt att

riksdagen beslutar att svenska kyrkans och andra deltidsskolor som drivs av annan huvudman än kommunen skall få samma statsbidrag som de kommunala deltidsskolorna (*yrkande 1*).

I *motion So605 av Ulla Tillander och Rosa Östh (båda c)* yrkas att regeringen ges till känna vad i motionen anförts angående barnomsorg i svenska kyrkans regi.

I *motion So626 av Carl-Johan Wilson och Ingrid Ronne-Björkqvist (båda fp)* yrkas att regeringen ges till känna vad i motionen anförts om att statsbidrag bör kunna utgå till barnomsorg i svenska kyrkans regi.

I *motion So630 av Ulla Tillander m.fl. (c)* yrkas att regeringen ges till känna vad i motionen anförts om barnomsorg med svenska kyrkan som huvudman (*yrkande 5*).

Frågan om statsbidrag till barnomsorg i svenska kyrkans regi behandlades ingående i betänkandet SoU 1986/87:35 s. 15–17. Utskottet hänvisade därvid till proposition 1986/87:117 om statsbidrag till barnomsorgen och anförde följande.

Svenska kyrkans församlingar är jämställda med primärkommuner med egen beskattningsrätt. Det är vanligt att en församling bedriver verksamhet bland barn och ungdomar. Den fråga som aktualiseras i propositionen är om statsbidrag skall utgå till svenska kyrkans församlingar för en verksamhet som motsvarar den som den borgerliga kommunen enligt en särskild lagstiftning är ålagd. Statsrådet Lindqvist anför såvitt nu är i fråga (prop. s. 15) att kyrkans roll när det gäller verksamhet av detta slag enligt hans mening är av så stor principiell betydelse att ställning därtill bör tas i ett större sammanhang. I avvaktan därpå är han inte beredd att förorda särskilda regler om statsbidrag för barnomsorg i svenska kyrkans regi.

Det påpekas dock i propositionen att det inte finns något hinder för enskilda medlemmar inom en församling tillhörande svenska kyrkan att bilda en föräldraförening eller annan ideell förening med uppgift att driva daghem eller fritidshem med en speciell inriktning. Statsbidrag kan därvid lämnas på samma villkor som för kommuner och frikyrkliga trossamfund.

Mot bakgrund av det anförda och vad i övrigt hade anförts i propositionen var inte heller utskottet berett att förorda särskilda regler om statsbidrag för barnomsorg i svenska kyrkans regi. Utskottet tillstyrkte sålunda propositionen i aktuell del och avstyrkte motionerna.

Vid frågans behandling vid förra riksmötet förklarade utskottet att det inte ändrat uppfattning beträffande statsbidrag till barnomsorg i svenska kyrkans regi och avstyrkte motionerna (m, fp, c) i ämnet (SoU 1987/88:13 s. 12).

Enligt utskottets mening har det inte framkommit något som föranleder ett ändrat ställningstagande i denna fråga. Utskottet avstyrker därför motionerna So604 (m) yrkandena 1 och 2, So605 (c), So626 (fp) och So630 (c) yrkande 5.

Fortbildning

I *motion So619 av Barbro Sundberg och Charlotte Branting (båda fp)* yrkas att regeringen ges till känna vad i motionen anförts om lika villkor för enskild och kommunal barnomsorgsverksamhet för att erhålla det statliga bidraget

för fortbildning av personal. Motionärerna anför att fortbildningsverksamheten inom kommunernas barnomsorg generellt sett inte har den omfattning, utformning och långsiktiga planering som kan krävas. De i statsbidraget ingående fortbildningsmedlen bör därför vara prestationsrelaterade även för barnomsorg i kommunal regi.

Liknande synpunkter framförs i *motion So618 av Berith Eriksson (vpk)*, vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att regler som nu gäller mellan enskild anordnare och kommun enligt SFS 1987:860 även skall gälla mellan stat och kommun.

I *motion So623 av Margit Sandéhn och Marianne Carlström (båda s)* yrkas att regeringen ges till känna vad i motionen anförts om behovet av att göra en inventering i kommunerna av hur statsbidraget till fortbildning har utnyttjats och hur resurserna har fördelats mellan de olika barnomsorgsformerna. Enligt motionärerna är det av vikt att undersöka om en tvingande skrivning skulle ge bättre förutsättningar för personalen att få sin fortbildning enligt riksdagsbeslutet.

Enligt de gällande statsbidragsreglerna ingår i bidragsbeloppet till daghem och fritidshem en viss summa som är avsedd för fortbildning av anställda. Då det gäller de alternativa daghemmen och fritidshemmen förmedlas de delar av statsbidraget som avser bl.a. fortbildning till den som driver barnomsorgen endast i den mån denne har kostnader för den verksamhet som avses.

I sitt svar den 14 december 1987 på interpellation 1987/88:122 om fortbildningsbidraget för barnomsorgspersonal framhöll statsrådet Bengt Lindqvist bl.a. att han skulle studera effekterna av statsbidraget under det kommande året och se om det just när det gäller fördelningen av fortbildningspengarna finns anledning att åstadkomma en förändring samt att regeringen således skulle återkomma till frågan senare.

När en motsvarande motionsfråga behandlades i riksdagen våren 1988 avstyrkte utskottet motionen mot denna bakgrund (SoU 1987/88:13 s. 14).

Utskottet delar motionärernas uppfattning att en väl fungerande fortbildning är ett viktigt instrument för personalutvecklingen inom barnomsorgen. Verksamheten är vidare av stor vikt för att ge det pedagogiska programmet ett lokalt genomslag. En ökad satsning på fortbildning är angelägen också för att minska den omfattande personalomsättningen inom barnomsorgen.

Enligt utskottets uppfattning tyder mycket på att det nuvarande statsbidraget till fortbildning inom barnomsorgen inte har lett till avsett resultat, vilket är mycket oroande. Utskottet anser därför att regeringen snarast bör återkomma till riksdagen med en redovisning av hur fortbildningen anordnats i kommunerna och vilka åtgärder som erfordras.

Vad utskottet nu anført bör ges regeringen till känna med anledning av motionerna So619 (fp), So618 (vpk) och So623 (s).

Särskilda förstärkningsresurser

I *motion So631 av Lars Werner m.fl. (vpk)* yrkas att riksdagen hos regeringen ber om förslag om extra förstärkningsresurser till barnomsorg i bostadsområden med svåra sociala problem och till daghem i glesbygd (*yrkande 9*).

I driftsbidraget till daghem och fritidshem ingår en viss summa för barn med behov av särskilt stöd. Några riktlinjer för vilka tilläggsresurser som skall finnas vid integration av t.ex. hörselskadade barn på daghem finns inte och inte heller vilka extra resurser som kan krävas om socialt handikappade barn ingår i en grupp.

Ett yrkande snarlikt det som nu framställs i motion So631 behandlades senast våren 1988 av utskottet i betänkandet SoU 1987/88:13 s. 14 f. Utskottet hänvisade därvid till det tidigare betänkandet SoU 1986/87:35. vari utskottet delade uppfattningen att det är viktigt att uppmärksamma att barngruppernas storlek och personalsammansättningen kan behöva variera beroende på bl.a. den sociala strukturen i bostadsområdena. Enligt utskottets uppfattning var dock kommunerna själva bäst lämpade att göra dessa avvägningar. Utskottet påpekade även att det inom ramen för bidraget till barnomsorgen har beräknats medel för barn med behov av särskilt stöd. Mot bakgrund av det anförda avstyrkte utskottet det då aktuella yrkandet om förstärkningsresurser till bostadsområden med svåra sociala problem.

Vid förra riksmötet avstyrkte utskottet motionen (vpk) i frågan och erinrade på nytt om att medel för barn med behov av särskilt stöd redan utgår inom ramen för gällande statsbidragssystem.

Utskottet vidhåller sin inställning och avstyrker därför motion So631 (vpk) yrkande 9.

Dagbarnvårdares rätt att räkna in egna förskolebarn i underlaget för anställning som dagbarnvårdare m.m.

I motion So610 av Roland Larsson och Lola Björkquist (c, fp) yrkas att regeringen ges till känna vad i motionen anförts beträffande ändring av förordningen 1987:860.

I motion So611 av Claes Roxbergh m.fl. (mp) yrkas att riksdagen beslutar att kommunala dagbarnvårdare skall få räkna in även egna barn i underlaget för tjänsten på samma villkor som för andras barn (yrkande 1) samt att riksdagen beslutar att även andra hemmavarande föräldrar skall ha rätt att bli kommunal dagbarnvårdare åt eget barn på samma villkor som annan kommunal dagbarnvårdare (yrkande 2).

Motionärerna framhåller att familjedaghemmen är ett värdefullt alternativ inom barnomsorgen. För att tillgodose föräldrarnas önskemål om familjedaghemspplatser samt för att underlätta rekryteringen av dagbarnvårdare bör dagbarnvårdarnas yrkesroll stärkas och deras villkor förbättras. Dagbarnvårdarna måste självfallet tillerkännas rätt till kommunal barnomsorg för sina barn på samma grunder som övriga förvärvsarbetande. Enligt motionärerna skall statsbidrag kunna utgå även för dagbarnvårdarens egna barn som är inskrivna i kommunal barnomsorg och som samtidigt med dagbarn vistas i dagbarnvårdarens hem.

I motion So611 (mp) yrkande 2 begärs en generell rätt för hemmavarande föräldrar med barn att bli dagbarnvårdare.

I motion So625 av Ingrid Hemmingsson och Karl-Gösta Svenson (båda m) yrkas att riksdagen beslutar att statsbidrag skall utgå till dagbarnvårdarens egna barn i enlighet med vad i motionen anförts. Motionärerna hänvisar till den s.k. Uppsalamodellen som godkänts i ett kammarrättsavgörande.

Kommunerna får enligt denna dom betala dagbarnvårdare för deras egna barn. Dagbarnvårdaren måste dock ha minst lika många timmar för andra barn som för sina egna. Enligt motionärerna bör andra lösningar sökas för att även dessa familjer skall bli delaktiga i det allmännas stöd. Som en följd av domen bör statsbidrag utgå även för dagbarnvårdarens egna barn.

Utskottet har vid ett flertal tillfällen behandlat motioner med samma syfte som de nu aktuella, senast våren 1988 i betänkandet SoU 1987/88:13 s. 15 f.

Vid behandlingen våren 1986 framförde utskottet uppfattningen att mycket talade för att ersättning till dagbarnvårdare för vård av egna barn borde betraktas som ett förtäckt vårdnadsbidrag (SoU 1985/86:30 s. 23). Utskottet hänvisade vidare till att regeringsrätten flera gånger fastslagit att vårdnadsbidrag inte är någon kommunal angelägenhet och att utgivandet därav således strider mot 1 kap. 4 § kommunallagen. Utskottet tillade att det här inte bara är fråga om den kommunala kompetensen att besluta om arrangemang av angivet slag, utan även om kommunens möjligheter att uppbära statsbidrag för verksamheten. Utskottet ansåg för sin del att dagbarnvårdarens tillsyn av egna barn inte kan jämföras med att kommunen tillhandahåller platser inom barnomsorgen. Statsbidrag borde sålunda inte utgå till kommunen i ett sådant fall, oavsett den rättsliga bedömningen.

Utskottet behandlade våren 1987 förslag till nya statsbidragsregler för barnomsorgen. I propositionen (prop. 1986/87:117 s. 14) anförde statsrådet Lindqvist att han med kommunalt familjedaghem avsåg att en dagbarnvårdare är anställd av kommunen för att i sitt eget hem vårda andra föräldrars barn under 13 år. Som inskrivna barn medräknas inte dagbarnvårdarens egna barn. Utskottet delade den i propositionen framförda uppfattningen. Riksdagen följde utskottet.

Vid frågans behandling våren 1988 förklarade utskottet att det inte hade ändrat sin uppfattning att ersättning till dagbarnvårdare för vård av egna barn kan betraktas som ett förtäckt vårdnadsbidrag, vilket inte är någon kommunal angelägenhet. Vad gällde utskottets principiella syn på en allmän vårdnadsersättning erinrade utskottet om vad som hade anförts i utskottets betänkande SoU 1987/88:12 om ekonomiskt stöd till barnfamiljer. Utskottet ansåg inte heller att det fanns skäl att ändra statsbidragsreglerna i aktuellt avseende (SoU 1987/88:13 s. 16).

Frågan har nyligen behandlats i frågesvar av statsrådet Lindqvist (snabbprot. 1988/89:12 s. 95 f. resp. 1988/89:36 s. 83).

Utskottet anser inte heller nu att det finns skäl att ändra statsbidragsreglerna i aktuellt avseende. Motionerna So610 (c. fp), So611 (mp) yrkande 1 och So625 (m) avstyrks därför. Utskottet kan inte biträda den långtgående generella rätt till ersättning som föreslås i motion So611 (mp) yrkande 2, varför yrkandet avstyrks.

Vid riksmötet 1986/87 behandlade utskottet motioner om statsbidrag till s.k. skördedaghem m.fl. Utskottet konstaterade att socialstyrelsens tillämpningsföreskrifter innebär att statsbidrag skall utgå för s.k. skördedaghem men inte för andra former av barnomsorg som ordnas under viss del av året. Utskottet ansåg att regeringen borde överväga en mera generell lösning på

det problem som togs upp i motionerna och återkomma till riksdagen med förslag. Riksdagen beslöt att som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört (SoU 1986/87:35, rskr. 336).

Riksdagen har nu beretts tillfälle att ta del av vad som i årets budgetproposition anförts om statsbidrag till periodiskt anordnad barnomsorg. I syfte att stimulera kommunerna att mer generellt tillgodose behovet av periodisk barnomsorg bör, enligt det föredragande statsrådets mening, statsbidrag för barn med behov av sådan omsorg beräknas per faktisk omsorgsvecka med ett belopp som motsvarar statsbidraget i resp. omsorgsform räknat per vecka. Den nya ordningen beräknas bli tillämpad fr.o.m. den 1 juli 1989 (prop. s. 114 f.).

Utskottet konstaterar att regeringens förslag ligger väl i linje med riksdagens uttalande. Det anförda bör därför inte föranleda något särskilt uttalande från riksdagens sida.

Kvalitetsnormer m.m.

I motion So631 av Lars Werner m.fl. (vpk) yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till för kommunerna bindande kvalitetsnormer i enlighet med vad som anförts i motionen (yrkande 5). Motionärerna föreslår att det skall utarbetas för kommunerna bindande kvalitetsnormer för barnomsorgen beträffande ytkrav, gruppstorlek, personaltäthet och fasta vikarier.

I proposition 1984/85:209 om förskola för alla barn underströks också att det är kommunen som beslutar i frågor av organisatorisk art, t.ex. när det gäller barngruppernas storlek, personaldimensionering, lokalutformning m.m. I propositionen framhölls dock att socialstyrelsen även fortsättningsvis noggrant bör följa utvecklingen i kommunerna i dessa frågor (s. 17). Riksdagen delade propositionens bedömning (SoU 1985/86:5 s. 9, rskr. 27).

Utskottet har vid flera tidigare tillfällen behandlat liknande yrkanden, senast våren 1988 i betänkandet SoU 1987/88:13 s. 17 f.

Vid frågans behandling våren 1987 hänvisade utskottet till tidigare i olika sammanhang gjorda uttalanden att kommunerna vad gäller barnomsorgsverksamheten inte bör bindas av detaljerade föreskrifter som fastslagits av statsmakterna (SoU 1986/87:35 s. 25). Utskottet erinrade även om tidigare uttalanden att detta innebar att ett stort ansvar lades på kommunerna då det gällde kvalitetskraven på barnomsorgen och om att borttagande av vissa statliga regler inte fick leda till en kvalitativ utarmning av förskolan.

När frågan behandlades vid förra riksmötet vidhöll utskottet sitt tidigare ställningstagande.

Utskottet står alltså fast vid denna bedömning och avstyrker motion So631 (vpk) yrkande 5.

Utbyggnaden av barnomsorgen

I motion So631 av Lars Werner m.fl. (vpk) föreslås att riksdagen hos regeringen begär att förslag till lag som garanterar alla barn rätt till plats i daghem och fritidshem t.o.m. 12 års ålder snarast skall föreläggas riksdagen och att det därvid skall beaktas vad i motionen sägs om inriktningen mot

kollektiv kommunal barnomsorg (*yrkande 1*). Motionärerna anser att alla barn t.o.m. 12 års ålder skall ha rätt till vistelse i daghem och fritidshem just för att denna barnomsorg är utvecklande för barnen. En lagreglering av rätten till barnomsorg skulle påskynda utbyggnaden. Vidare anser motionärerna att resurserna för en utbyggd och kvalitativt bra barnomsorg skall läggas på daghem och fritidshem. Antalet familjedaghemspplatser bör minskas och ersättas med platser i daghem och fritidshem. De kvinnor som nu arbetar som dagmammor bör erbjudas utbildning för att sedan arbeta i den kollektiva barnomsorgen. Familjedaghemmen kan dock vara ett alternativ för vissa barn (allergiker m.fl.) samt utgöra en praktisk omsorgsform i glesbygd. I *samma motion* föreslås att riksdagen hos regeringen begär initiativ till att göra upp avvecklingsplaner för familjedaghemmen i takt med att dag- och fritidshem byggs ut (*yrkande 4*).

I *motion So622 av Bengt Westerberg m.fl. (fp)* yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till ett "krispaket" för barnomsorgen där ett av inslagen skall vara en lag om rätt till förskola för alla barn (*yrkande 1 delvis*). Motionärerna framhåller att en sådan lag är en tydlig signal från riksdagen i fråga om utbyggnaden. En förutsättning för en sådan lag är dock att de hinder som i dag finns för dem som vill utveckla barnomsorgsverksamhet rivs.

I samband med behandlingen av proposition 1984/85:209 om förskola för alla barn behandlade utskottet frågor om såväl lagstadgad rätt till förskoleplats som utbyggnadens inriktning (SoU 1985/86:5 s. 8–9). I propositionen uttalade socialministern att han hade för avsikt att under utbyggnadsperioden och senast år 1991 återkomma till regeringen i fråga om lagstiftning för att garantera alla barn en rätt till barnomsorgsplats. Något formellt förslag till riksdagen framlades inte i den delen.

Utskottet uppfattade för sin del socialministerns uttalande som en kraftig markering av den vikt regeringen lägger vid den fortsatta utbyggnaden. Utskottet sade sig dela den synen. Något skäl för riksdagen att redan vid den aktuella tidpunkten uttala sig i frågan om behov av eller innehåll i en eventuell lagstiftning förelåg enligt utskottets mening inte, varför den då aktuella motionen (vpk) avstyrktes i motsvarande del.

Statsrådet Lindqvist har senare (prop. 1986/87:117) erinrat om att han senast år 1991 avser att återkomma till regeringen med förslag om lagstadgad rätt till förskola för alla barn.

Förra våren behandlade utskottet en motion (vpk) motsvarande den nu aktuella vpk-motionen. Utskottet avstyrkte därvid motionen (SoU 1987/88:13 s. 18 f.).

I årets budgetproposition (bil. 7 s. 110 f.) anför statsrådet Lindqvist följande.

Under de senaste åren har det skett en kraftig utbyggnad av den kommunala barnomsorgen. Mellan åren 1980 och 1987 ökade antalet barn i daghem, fritidshem och familjedaghem med ca 160 000 eller närmare 55 %. Utbyggnaden fortsätter för att i enlighet med riksdagens beslut nå full behovstäckning år 1991.

Enligt barnomsorgsundersökningen år 1988 fick 468 000 barn – 71 % av alla förskolebarn – del av barnomsorg i form av daghem, familjedaghem,

deltidsgrupp eller öppen förskola. Om man inte räknar in de barn som är hemma med en föräldraledig förälder, fick ca 80 % av barnen del av barnomsorgen.

Av samma undersökning framgår att kösituationen har förbättrats. År 1988 stod 55 000 barn i kö, jämfört med 75 000 år 1986 och 137 000 år 1980. Ca hälften av de 55 000 barn som stod i kö år 1988 var under 18 månader. Barnomsorgsundersökningen visar också att för 90 % av de barn som står i kö önskas plats i kommunalt daghem. I kö för plats i alternativ barnomsorg fanns ca 2 700 barn.

 Utbyggnaden av den öppna förskolan har fortsatt. Enligt barnomsorgsundersökningen hade 154 000 barn besökt någon av de ca 1 100 öppna förskolorna vid något tillfälle i januari 1988.

I ett frågesvar den 13 oktober 1988 framhöll statsrådet Lindqvist att socialdepartementet noggrant kommer att följa och analysera utvecklingen i de enskilda kommunerna för att närmare kartlägga situationen. Om en sådan analys motiverar särskilda åtgärder skulle han föreslå sådana. Han framhöll att frågan om lagstiftningen i det kommande arbetet blir antingen ett medel att nå målet, nämligen genom att ett mycket klart besked ges till kommunerna, eller också en bekräftelse på att vi nu är framme vid en situation där vi kan erbjuda denna möjlighet som en faktisk rätt för alla barn. Man kan alltså se lagstiftningsfrågan som antingen medel eller mål, anförde statsrådet (snabbprot. 1988/89:9 s. 67 f.).

Svenska kommunförbundet har under hösten 1988 i en förfrågan till kommunerna sökt ringa in kommunernas egna bedömningar av utbyggnadsläget. Förbundet drar slutsatsen av svaren att de flesta kommuner har ambitionen att nå full behovstäckning. Tveksamheten rör i många fall förutsättningarna att nå målet inom den stipulerade tidpunkten och några kommuner förutser en förskjutning av målet med något eller några år. Ett stort antal kommuner är oroad över den snabba kostnadsutvecklingen, personalförsörjningen m.m. Kommunförbundet har i en skrivelse den 5 december 1988 pekat på kommunernas problem med barnomsorgsutbyggnaden och begärt initiativ vad gäller kostnadsfördelningen mellan stat och kommun samt överläggningar med regeringen kring övriga problem som rör utbyggnaden.

Utskottet konstaterar att det under senare år skett en kraftig utbyggnad av barnomsorgen. Det är självfallet av stor vikt att utbyggnaden fortskrider i en sådan takt att utbyggnadsmålet för barnomsorgen kan klaras till år 1991. Problemen med kraftiga kostnadsökningar och svårigheter med personalrekryteringen ger därför anledning till oro. Utbyggnadstakten följs emellertid noga av regeringen som också har överläggningar med Svenska kommunförbundet i frågan. Utskottet anser det därför inte erforderligt för närvarande med något initiativ från riksdagens sida om lagstiftning om rätt till förskola och avstyrker motion So631 (vpk) yrkande 1 delvis samt motion So622 (fp) yrkande 1 delvis.

Utskottet avstyrker motion So631 även i de delar denna avser utbyggnadens inriktning (yrkande 1 delvis) och en avvecklingsplan för familjedaghemmen (yrkande 4).

I motion So631 av Lars Werner m.fl. (vpk) yrkas att regeringen ges till känna att målsättningen för samhällets utbyggnad av daghem och fritidshem bör vara 25 000 nya platser i daghem och 15 000 nya platser i fritidshem under budgetåret 1989/90 (yrkande 2).

Med anledning av ett liknande yrkande våren 1986 uttalade utskottet att det ankom på kommunerna att på grundval av SCB:s efterfrågeundersökningar och förhållanden i den enskilda kommunen bestämma utbyggnadstakten med målet att barnomsorgen skall vara fullt utbyggd år 1991. Utskottet avstyrkte därmed motionen (SoU 1985/86:30 s. 12).

Utskottet fann vid behandlingen våren 1988 av ett yrkande (vpk) i frågan inte skäl att uppställa ett mål av det slag som föreslogs (SoU 1987/88:13 s. 19).

Utskottet kan inte heller nu biträda det förslag som läggs i motion So631 (vpk) yrkande 2. Utskottet avstyrker därför motionen i nu aktuell del.

I motion So631 föreslås vidare att riksdagen beslutar att anordningsbidrag skall utgå med 300 000 kr. per 15 platser tills utbyggnadsbehovet av daghem och fritidshem är täckt (yrkande 7). Anordningsbidraget skall vara en hjälp för kommunerna att förverkliga utbyggnads målet förskola för alla senast år 1991.

I syfte att stimulera utbyggnaden av daghem och fritidshem beslutade riksdagen i december 1985 om ett tillfälligt bidrag till anordnande av daghem och fritidshem. Bidraget utgick per avdelning i daghem och fritidshem där byggnadsarbeten hade igångsatts under tiden 1 juli 1985–30 juni 1986 och slutförts senast den 31 december 1986. Bidraget utgick med 300 000 kr. eller, vid ombyggnad, högst 50 % av de faktiska kostnaderna.

Riksdagen behandlade motsvarande yrkande våren 1987 i betänkandet SoU 1986/87:35. Utskottet anförde att det i och för sig var positivt till den stimulans till utbyggnad av barnomsorgen som ett anordningsbidrag skulle utgöra. Ett sådant anordningsbidrag fick dock övervägas i särskild ordning, bl.a. från sysselsättningspolitiska och statsfinansiella synpunkter.

Utskottet var inte heller våren 1988 berett att förorda ett anordningsbidrag (SoU 1987/88:13 s. 19). Utskottet står fast vid denna inställning och avstyrker motion So631 (vpk) yrkande 7.

Information om alternativ barnomsorg

I motion So639 av Rosa Östh och Ulla Tillander (c) begärs ett tillkännagivande av vad i motionen anförts om behovet av att erfarenheter om alternativ barnomsorg sammanställs och att information därom ges till kommunerna. Om kommunerna skall klara av att bygga ut barnomsorgen till full behovstäckning utan att kvaliteten försämras måste man, enligt motionärerna, finna alternativa vägar för att lösa barnomsorgsproblemet. Många föräldrar efterfrågar också alternativ barnomsorg, t.ex. daghem drivna av föräldrakooperativ eller kyrkor eller förskolor med en speciell pedagogik. Då sådan alternativ barnomsorg ofta kan bedrivas till lägre kostnad med en hög kvalitet, finns det starka skäl att stimulera verksamheten. Det bör enligt

motionärernas mening vara en uppgift för socialstyrelsen att för kommunernas räkning sammanställa ett informationsmaterial över alternativa barnomsorgsformer.

I *motion So630 av Ulla Tillander m.fl. (c)* yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om alternativ i barnomsorgen (*yrkande 4*). Motionärerna framhåller att föräldrar fritt bör få välja omsorgsform bland alla de alternativ som tillgodoser vissa grundläggande kvalitativa krav. Många föräldrar har dock enligt motionärerna fått erfara att det kan vara besvärligt att starta alternativ barnomsorg. Det borde därför vara en uppgift för socialstyrelsen att för kommunernas räkning sammanställa ett informationsmaterial över alternativa barnomsorgsformer som kommit till stånd runt om i landet.

Utskottet har vid flera tidigare tillfällen behandlat motioner som tagit upp frågor om information om alternativ barnomsorg m.m., senast i betänkandet SoU 1987/88:13 s. 20, vari hänvisades till betänkandet SoU 1986/87:35 s. 37-38. Utskottet delade i sist nämnda betänkande den i den då aktuella motionen framförda uppfattningen att alternativen till kommunal barnomsorg kan ge viktiga impulser till den kommunala verksamheten. Utskottet avstyrkte emellertid motionen med hänvisning till att information på området redan förelåg.

Utskottet konstaterade i betänkandet SoU 1987/88:13 att kännedomen om den alternativa barnomsorgen torde ha förbättrats under senare år. Förutom det informationsmaterial som utskottet tidigare hade redovisat hänvisades till att socialstyrelsen utgivit allmän information om det gällande statsbidragssystemet samt föreskrifter för tillämpningen av de nya bestämmelserna (meddelandeblad 31/87). Detta gällde för såväl kommunal som alternativ barnomsorg. Utskottet ansåg därför inte att det fanns behov av något riksdagsinitiativ.

Enligt utskottets mening har det inte inträffat något som föranleder en ändrad bedömning från utskottets sida, varför motionerna So639 (c) och So630 (c) yrkande 4 avstyrks.

Barnomsorgstaxor

I *motion So631 av Lars Werner m.fl. (vpk)* begärs initiativ till att enhetliga normer för barnomsorgsavgifter utarbetas i enlighet med vad som anförts i motionen (*yrkande 12*). Motionärerna påpekar att taxorna varierar kraftigt mellan olika kommuner, vilket är orättvist och orättfärdigt. Enligt motionärerna bör all barnomsorgsverksamhet vara avgiftsfri för föräldrarna och i stället finansieras över skatten. Överläggningar bör därför komma till stånd mellan staten och kommunerna i syfte att trappa ner avgifterna med sikte på nolltaxa inom en femårsperiod.

Utskottet behandlade såväl våren 1987 som våren 1988 motionsyrkanden som överensstämmer med det nu aktuella yrkandet. Utskottet hänvisade år 1987 bl.a. till att regeringen då nyligen givit socialstyrelsen i uppdrag att belysa orsakerna till den sociala snedrekryteringen till kommunal barnomsorg. Utskottet ansåg vidare att regeringen borde ta upp förnyade diskussio-

ner med Svenska kommunförbundet omkring barnomsorgstaxornas utformning med målet att skillnaderna i taxor mellan kommunerna utjämnas. Vad utskottet anfört gavs regeringen till känna (SoU 1986/87:35).

Vid riksmötet 1987/88 anförde utskottet följande (SoU 1987/88:13 s. 21).

Som utskottet tidigare i olika sammanhang framhållit ligger utformningen av taxorna för bl.a. barnomsorgen inom ramen för den kommunala självstyrelsen, varför riksdagen inte har anledning att gå in på det närmare innehållet i taxorna. Dock bör enligt utskottets uppfattning en större enhetlighet i taxorna eftersträvas. Som redovisats ovan – – – har socialstyrelsen fastställt en arbetsplan för sitt uppdrag att belysa orsakerna till den sociala snedfördelningen inom den kommunala barnomsorgen. Däri ingår som ett delprojekt barnomsorgsavgifternas betydelse för olika föräldragrupper. Enligt vad utskottet inhämtat pågår dessutom samtal mellan regeringen och Svenska kommunförbundet om barnomsorgstaxorna.

Utskottet anser att det i avvaktan på resultatet av det pågående arbetet inte finns anledning till något riksdagsinitiativ då det gäller utformningen av taxorna för den kommunala barnomsorgen. Utskottet vill dock understryka att socialstyrelsens översyn bör genomföras skyndsamt.

Socialstyrelsens uppdrag angående den sociala snedfördelningen inom den kommunala barnomsorgen skall vara avslutat under våren 1989.

Riksrevisionsverket fick den 24 mars 1988 i uppdrag att belysa vissa frågor angående de kommunala avgifterna inom bl.a. barnomsorg. Arbetet kommer, enligt vad utskottet har erfarit, att redovisas inom kort.

Utskottet anser det angeläget att utjämna skillnaderna i taxor mellan kommunerna. Utskottet erinrar om sina tidigare uttalanden i frågan. Avgiftsfrågan uppmärksammas emellertid av regeringen i det fortlöpande arbetet angående barnomsorgen. Frågan har även varit föremål för en analys inom riksrevisionsverket och socialstyrelsen. Riksrevisionsverkets redovisning kommer inom kort att överlämnas till regeringen, medan socialstyrelsens redovisning väntas senare under våren. Någon åtgärd från riksdagens sida är sålunda inte erforderlig. Utskottet avstyrker därför motion So631 (vpk) yrkande 12.

Skolförberedande verksamhet

I motion So601 av Ann-Cathrine Haglund och förste vice talman Ingegerd Troedsson (m) läggs flera förslag fram som rör en skolförberedande förskola. Enligt motionärerna har de flesta barn behov av en motsvarighet till den forna lekskolan, som förberedelse inför skolstarten. Barn behöver en pedagogisk, välstrukturerad och systematisk träning som förberedelse för skolan, anser motionärerna. Barnens nyfikenhet och intresse av att lära måste tas till vara och stimuleras i homogena grupper och på ett helt annat sätt än som kan ske i barnomsorgen – hur bra den än är. Motionärerna hemställer att deltidsförskolan utvecklas till en skolförberedande förskola (yrkande 1), att skolan blir huvudman för en sådan förskola (yrkande 2), att skolöverstyrelsen utformar det pedagogiska programmet för denna skola (yrkande 3), att den skolförberedande träningen på daghemmen skall ha samma inriktning och huvudman som den skolförberedande förskolan (yrkande 4) samt att benämningen förskola endast används för en skolförberedande förskola (yrkande 7).

3 Riksdagen 1988/89. 12 saml. Nr 18

Rättelse: S. 27 rad 34 Står: två motioner Rättat till: en motion. Rad 1–9 nedifrån: Texten utgår

I motion So607 av Carl Bildt m.fl. (m) begärs att riksdagen beslutar att inrätta en skolförberedande förskola i enlighet med vad som anförs i motionen (yrkande 2) samt att riksdagen beslutar att den skolförberedande verksamheten på daghemmen skall ha skolstyrelsen som huvudman från och med den 1 juli 1992 (yrkande 3).

I motion So612 av Carl Bildt m.fl. (m) föreslås att regeringen ges till känna att skolstyrelsen skall ansvara för verksamheten i förskolan under året närmast före skolstarten (yrkande 2).

Motionsyrkanden (m) med samma innehåll som de nu aktuella motionerna behandlades senast av utskottet i betänkandet SoU 1987/88:13. I samband med propositionen om förskola för alla barn avstyrkte utskottet då aktuella motionsyrkanden av liknande lydelse och anförde (SoU 1985/86:5 s. 26).

Enligt propositionen (s. 13) kan förskolan genom en mer strukturerad verksamhet för de äldre barnen lägga en god grund för arbetet i skolan. Sett från barnens utgångspunkter måste förskolan och skolan utgöra delar i en helhet, där hänsyn bör tas till barnens successiva utveckling och till det förhållandet att barnen utvecklas i olika takt. Frågan om samverkan mellan förskola och skola har nyligen utretts av Förskola-skola-kommittén (U 1981:01). Enligt socialministern finns det anledning att närmare återkomma till samspelet mellan förskolans och skolans innehåll och arbetsformer efter det att kommitténs förslag remissbehandlats. Det kan exempelvis gälla områden som ur detta perspektiv särskilt behöver beaktas i pedagogiska program för förskolan.

Förskola-skola-kommittén lade fram sitt slutbetänkande SOU 1985:22 i juni 1985. Där föreslås bl.a. att SÖ och socialstyrelsen bör få i uppdrag att tillsammans och med utgångspunkt i av riksdagen fastlagt gemensamt mål stimulera och främja den pedagogiska utvecklingen i förskolans olika former och i skolan (betänkandet s. 176). I detta arbete skall tonvikten läggas vid några av åldersgrupperna närmast före och efter skolstarten.

Utskottet delar socialministerns uppfattning att beredningen av Förskola-skola-kommitténs förslag bör avvaktas innan slutgiltig ställning tas i de frågor om förskolans innehåll som berör övergången till skolans lågstadium. Utskottet ser det emellertid som angeläget att undvika en splittring av förskoleverksamheten. Hithörande frågor bör därför beredas inom socialdepartementet så att en helhetsyn kan anläggas på förskolans innehåll.

Förskola-skola-kommitténs slutbetänkande bereds fortfarande i regeringskansliet.

Utskottet vidhåller – i likhet med förra riksmötet (SoU 1987/88:13 s. 23) – sin tidigare inställning i dessa frågor och avstyrker således motion So601 (m) yrkandena 2, 3 och 4 samt motionerna So607 (m) yrkandena 2 och 3 samt So612 (m) yrkande 2.

I betänkandet SoU 1986/87:35 behandlades yrkandet att deltidförskolan bör utvecklas till en skolförberedande förskola. Enligt utskottets mening borde beredningen av Förskola-skola-kommitténs förslag avvaktas också innan ställning tas i de frågor om förskolans innehåll som berör övergången till skolans lågstadium, varför det då aktuella motionsyrkandet avstyrktes. Utskottet underströk emellertid vikten av att skolförberedande verksamhet bedrivs inom daghem och deltidsgupper. Utskottet erinrade om att i det pedagogiska programmet för förskolan poängteras bl.a. betydelsen av att ge de äldre barnen stöd för deras läs- och skrivutveckling (programmet s. 32)

samt att förskolan skall bidra till att barnen utvecklar grundläggande begrepp om tid, matematik, förståelse av fysikaliska och kemiska orsakssamband m.m. (s. 29).

Utskottet vidhåller även beträffande detta yrkande sitt tidigare ställningstagande (jfr SoU 1987/88:13) och avstyrker motion So601 (m) även i denna del (yrkande 1).

Slutligen anser motionärerna i motion So601 (m) att samlingsbegreppet barnomsorg är den korrekta benämningen på daghem, familjedaghem o.d. Benämningen förskola bör enligt motionärerna endast användas för en skolförberedande, mer strukturerad verksamhet.

Vid behandlingen av motsvarande motionsyrkande våren 1988 avstyrkte utskottet yrkandet med hänvisning till tidigare uttalanden i betänkandet SoU 1985/86:30 s. 19–20. Utskottet uttalade vid riksmötet 1985/86 att det skulle vara en alltför snäv begränsning av begreppet förskola om denna benämning reserverades för deltidsgrupperna. Även i daghem bedrivs en strukturerad pedagogisk verksamhet, påpekade utskottet. Utskottet delade dock motionärernas uppfattning att det ibland råder en viss förvirring vid användningen av begreppen barnomsorg, förskoleverksamhet, barnomsorgens förskoleverksamhet osv. Utskottet redovisade vidare en genomgång av innebörden av de olika benämningarna.

Utskottet står fast vid sin tidigare inställning i denna fråga och avstyrker sålunda motion So601 (m) yrkande 7.

Den pedagogiska inriktningen m.m.

I *motion So612 av Carl Bildt m.fl. (m)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av att det pedagogiska programmet för förskolan bygger på och syftar till att hos barnen inpränta den respekt för medmänniskors självbestämmande, lika värde och integritet som vilar på bl.a. kristen grund (*yrkande 3*).

I *motion So632 av Göran Åstrand (m)* yrkas att regeringen ges till känna vad i motionen anförts om vikten av en förändring av förskolans pedagogiska program. Motionären framhåller bl.a. vikten av inläring och respekt för tystnad.

Motionsyrkanden med samma krav som nu framförts i motion So612 yrkande 3 behandlades utförligt av utskottet i betänkandet SoU 1986/87:35 s. 34–36. Utskottet erinrade därvid inledningsvis om att i det pedagogiska programmet för förskolan anges att den ideologi – den människosyn och samhällssyn – som socialtjänsten och därmed också förskolan skall omfatta anges i 1 § socialtjänstlagen (SoL). Utskottet anförde vidare.

Nyckelorden där är demokrati, solidaritet, jämlikhet och ansvar. Där anges också att verksamheten skall bygga på respekt för människors självbestämmanderätt och integritet. I det pedagogiska programmet hänvisas också till 12 § SoL enligt vilken socialnämnden bl.a. skall verka för att barn och ungdom växer upp under trygga och goda förhållanden samt i nära samarbete med hemmen främja en allsidig personlighetsutveckling och en gynnsam fysisk och social utveckling hos barn och ungdom.

Det pedagogiska programmet bygger i dessa delar på vad som i proposition 1984/85:209 om förskola för alla barn uttalas som det övergripande målet för barnomsorgen. Riksdagen godtog dessa uttalanden (SoU 1985/86:5, rskr 27).

Enligt utskottets mening överensstämde den redovisade definitionen av det övergripande målet för barnomsorgen med de krav som framställts i då aktuell motion, vilken därmed inte påkallade något uttalande av riksdagen i ifrågavarande del.

Detta är alltså utskottets inställning. Motion So612 (m) yrkande 3 avstyrks därför. Enligt utskottets uppfattning bör det som anförs i motion So632 (m) inte föranleda en revidering av förskolans pedagogiska program. Motionen avstyrks därför.

I motion So630 av Ulla Tillander m.fl. (c) begärs ett tillkännagivande av vad i motionen anförts om kvaliteten i barnomsorgen (yrkande 2). I motionen framhålls att barnomsorgens pedagogik bör utarbetas tillsammans med föräldrarna och så att barnen får kontakt med bl.a. de vardagssysslor som förekommer i hem och familj. Det framhålls vidare att det är viktigt att barnen får kunskap om de etiska grunder som vårt samhälle vilar på och bakgrunden till de traditioner som finns i vårt samhälle. Slutligen understryks att förskolebarnen för sin utveckling i hög grad är beroende av stabila vuxenrelationer.

Socialstyrelsen avser att med stöd av en forskargrupp och en expertgrupp utforma ett kompletterande material till det pedagogiska programmet för förskolan för de äldre förskolebarnen. Arbetet skall vara avslutat under år 1989. Socialstyrelsen redovisade förra året ett pedagogiskt program för fritidshem. Socialstyrelsen har vidare utarbetat allmänna råd för familjedaghemmen under år 1988.

När motsvarande motionsyrkande behandlades i utskottet våren 1988 hänvisades till att det i det pedagogiska programmet för förskolan sägs följande om föräldrarnas roll.

Föräldrarna kan ge bidrag till planeringen genom sin kunskap om de egna barnen och om närmiljön. Föräldrarna ska också ha möjligheter att ge synpunkter på den övergripande planeringen, på hur verksamheten genomförs och utvärderas. För att bedöma verksamhetens mer konkreta och realistiska mål, dess innehåll och metoder krävs goda kunskaper om barn, hur barn lär och utvecklas och hur en pedagogisk verksamhet utformas. Denna kunskap har personalen. Föräldrarnas roll blir att komplettera med synpunkter på verksamheten utifrån sina perspektiv. Föräldrarnas möjligheter att ge synpunkter underlättas genom att de deltar i verksamheten när så är möjligt. De två kontaktdagarna per år som ingår i föräldraförsäkringen är här till god hjälp. Personalen bör på alla sätt uppmuntra och underlätta föräldrarnas deltagande i verksamheten.

Föräldrarna bör erbjudas möjlighet att ge synpunkter i organiserade och av dem själva väl kända former så att alla föräldrar kan framföra sina åsikter.

I avsnittet "Närsamhälle, vardagsliv och övriga samhällsfrågor" (programmet s. 38) framhålls bl.a. följande. Genom att barnen själva deltar i vardagssysslor och skötsel av gemensamma ting i förskolan fyller de en egen uppgift och tar eget ansvar. Genom att barnen mer och mer får del i

vardagslivets praktiska göromål får de grundläggande kunskap om städning, disk, klädvård, matlagning, förvaring, enkla reparationer m.m. 1988/89:SoU18

Utskottet (SoU 1987/88:13 s. 27) fann att de krav som framställs i motionen väl överensstämmer med förskolans pedagogiska program. Motionen påkallade därför inte något uttalande av riksdagen i denna del. Utskottet vidhåller denna uppfattning och avstyrker motion So630 (c) yrkande 2.

Tillgången på barnomsorgspersonal m.m.

I motion So630 av Ulla Tillander m.fl. (c) begärs ett tillkännagivande av vad i motionen anförts om behovet av ett åtgärdsprogram för rekrytering av personal till barnomsorgen (yrkande 3).

Åtgärder har vidtagits, såväl i kommunerna som centralt, för att minska den stora personalomsättningen och underlätta rekryteringen. Här kan nämnas att socialstyrelsen under 1988 redovisat rapporten Varför slutar personalen inom barnomsorgen (Socialstyrelsen redovisar 1988:9). Socialstyrelsen har där gjort en sammanställning av olika rapporter i ämnet och försökt reda ut orsaker och verkningar. Enligt rapporten går det inte att ange en enkel orsak till att personal slutar. Istället är det sannolikt många orsaker som samverkar och uppträder i olika kombinationer.

Bristen på förskollärare kommer enligt socialstyrelsens beräkningar att röra sig mellan, i det lägsta alternativet, 6 500 och, i det högsta, 13 200 årsarbetare. Vad gäller bristen på fritidspedagoger beräknar man att den kommer att ligga mellan 1 300 och 2 400 årsarbetare.

Socialstyrelsen har även vidtagit åtgärder för att stimulera forskningen på området och förbättra statistiken över personalomsättningen.

Rekryteringskampanjer med medverkan av socialdepartementet, socialstyrelsen, UHÄ, Svenska kommunförbundet och berörda fackliga organisationer har genomförts för att förbättra personalrekryteringen till barnomsorgen. En ny kampanj avses att genomföras våren 1989.

De överläggningar kring utbyggnaden av barnomsorgen m.m. som förs mellan regering och Svenska kommunförbundet omfattar även personalrekryteringsfrågan.

Personalförsörjningsfrågorna behandlades utförligt i utskottets betänkanden SoU 1986/87:35 s. 38-40 och SoU 1987/88:13 s. 27 f.

Vid förra riksmötet anförde utskottet följande (SoU 1987/88:13 s. 28).

Utskottet delar motionärernas uppfattning att personalsituationen inom barnomsorgen alltjämt är mycket oroande trots de olika åtgärder som vidtagits. Det är också besvärande att andelen män inom barnomsorgen har minskat. Om riksdagsbeslutet om en plats för alla barn i kommunal barnomsorgsverksamhet senast år 1991 skall kunna förverkligas är det givetvis en förutsättning att utbildad personal finns tillgänglig.

Insatser för att förbättra rekryteringen till utbildningar med inriktning på yrken inom barnomsorgen har gjorts och antalet utbildningsplatser har utökats. Utredningar pågår också för att klarlägga orsakerna till de många avgångarna från yrken inom barnomsorgen. Enligt utskottets uppfattning innebär de åtgärder som vidtagits och den uppföljning som årligen görs av socialstyrelsen i praktiken ett "program" för att barnomsorgens behov av utbildad personal skall kunna tillgodoses. Något riksdagsinitiativ är därför inte erforderligt.

Utskottet konstaterar att problemen med personalförsörjningen inom barnomsorgen engagerar såväl kommunala instanser som centrala statliga organ. Frågan berör också i hög grad arbetsmarknadens parter. Mot bakgrund av den uppmärksamhet som ägnas frågan anser utskottet det obehövt med ett riksdagsinitiativ och avstyrker därför motion So630 (c) yrkande 3.

I en motion, *So631 av Lars Werner m.fl. (vpk)*, tas frågor om kompetens och fortbildning för barnomsorgspersonal upp.

Motionärerna begär dels förslag som innebär att regler för allmän behörighet för personal med arbete i barngrupp inom barnomsorgen införs (*yrkande 10*), dels att – som en följd av detta yrkande – redan anställd personal inom utbildningsyrket som saknar formell behörighet bereds möjlighet att med bevarad lön erhålla sådan behörighet (*yrkande 11*).

Dessa förslag har tidigare vid ett flertal tillfällen behandlats och avstyrkts av utskottet, senast i betänkandet SoU 1987/88:13 s. 29.

När det gäller regler för allmän behörighet för personal utan formell behörighet att med bevarad lön erhålla sådan behörighet har utskottet tidigare avstyrkt sådana yrkanden med hänvisning till att det skulle strida mot kommunernas frihet att ordna barnomsorgen om riksdagen skulle fatta beslut om särskilda behörighetsregler eller om att viss andel av personalen skulle ha genomgått visst slag av utbildning (se bl.a. SoU 1983/84:18 s. 20). Vid sin behandling av motsvarande yrkanden våren 1987 hänvisade utskottet vidare till att UHÄ har i uppdrag att se över fritidspedagog- och förskolläraryrkesutbildningarna och att förslag till förändrad utbildning hade remissbehandlats och vid tidpunkten bearbetades inom UHÄ.

Motionsyrkanden i ämnet avstyrktes även våren 1988.

I årets budgetproposition (bil. 10 s. 219) anför statsrådet Bodström att han inte är beredd att föreslå regeringen att göra den mycket stora ekonomiska satsning, som en förlängning av förskolläraryrkes- och fritidspedagogutbildningen innebär. I stället bör utbildningsplanerna revideras inom nuvarande ramar med beaktande av socialstyrelsens pedagogiska program för barnomsorgen. Utbildningsutskottet har inte avvikit från detta ställningstagande (1988/89:UbU22).

Utskottet anser inte att det inträffat något som bör föranleda en ändrad bedömning från utskottets sida i frågan om införande av behörighetskrav. Utskottet avstyrker motion So631 (vpk) yrkandena 10 och 11.

I *motion So620 av Görel Bohlin (m)* begärs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en kompletterande personalgrupp inom barnomsorg och grundskola, nämligen danspedagogen.

Socialstyrelsens pedagogiska program för förskolan tar upp rytmik, dans- och rörelselekar (s. 34 f.).

Utskottet delar motionärens uppfattning att dans och rytmik är viktiga inslag i barnomsorgsverksamheten. Utskottet kan dock inte förorda ett riksdagsinitiativ i syfte att mer systematiskt knyta danspedagoger till förskolan. Motion So620 (m) avstyrks därför.

I motion So633 av Ulla-Britt Åbark och Anita Johansson (båda s) begärs att regeringen ges till känna vad i motionen anförts om en effektiv barnomsorgsplanering.

Även i motion So634 av Gunnar Thollander m.fl. (s) begärs att regeringen ges till känna vad i motionen anförts om kommunernas barnomsorgsplanering.

Motionärerna pekar på att ersättning från föräldraförsäkringen inte utgår till de föräldrar som har barn i familjedaghem då dagbarnvårdarens eget barn blir sjukt. Problemet bör enligt motionärerna lösas genom t.ex. vikariepooler för dagbarnvårdare. Regeringen bör överväga en stimulans för vikarieplaneringen.

Problemen som tas upp i motionerna har vid flera tillfällen behandlats i socialförsäkringsutskottet. I betänkandet SfU 1987/88:16 s. 10 f. avstyrkte utskottet motioner i frågan och anförde följande.

Utskottet har stor förståelse för de problem som påtalas i motionerna. Enligt utskottets uppfattning finns emellertid en betydande risk att en utvidgning av rätten till tillfällig föräldrapenning på det sätt som anges i motionerna skulle inverka menligt på kommunernas ansvarstagande för barnomsorgen och att socialförsäkringen skulle få ta över en stor del av det kommunala ansvaret. Utskottet vill därför än en gång understryka betydelsen av att den som förmedlat barnomsorgen, dvs. i allmänhet kommunen, tillser att ersättare finns tillgänglig i sådana situationer som avses i motionerna. Detta gäller i fråga om tillfällig föräldrapenning vid sjukdom hos dagbarnvårdarens barn och i än högre grad vid stängning av daghem.

Socialutskottet delar denna bedömning och förutsätter att kommunerna beaktar dessa problem i sin planering av barnomsorgen. Utskottet avstyrker därför motionerna So633 (s) och So634 (s).

Medelsanvisningen m.m.

I proposition 1988/89:100 bil. 7 beräknas anslaget under F 1. Bidrag till kommunal barnomsorg för budgetåret 1989/90 uppgå till 10 330 milj.kr. Under anslaget har beräknats oförändrat 2,5 milj.kr. till socialstyrelsen för fortbildningsinsatser och medel för utvecklings- och förnyelsearbete inom barnomsorgen.

Anslagets storlek och fördelningen av medlen berörs i en motion.

I motion So631 av Lars Werner m.fl. (vpk) yrkas att riksdagen till utbyggnad av daghem och fritidshem för budgetåret 1989/90 anslår 1 202 000 000 kr. utöver regeringens förslag, eller totalt 11 532 000 000 kr. (yrkande 3).

Utskottet kan inte biträda den i motion So631 (vpk) yrkande 3 föreslagna ökningen av anslaget, varför detta motionsyrkande avstyrks.

Utskottet tillstyrker den av regeringen föreslagna medelsanvisningen.

Utskottet hemställer

1. beträffande *statsbidragets storlek*
att riksdagen avslår motion 1988/89:So613 yrkande 1 delvis,
2. beträffande *principerna för statsbidragsgivningen m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:So545 yrkande 2, 1988/89:So601 yrkandena 5 och 6, 1988/89:So607 yrkande 1, 1988/89:So609, 1988/89:So612 yrkande 4, 1988/89:So613 yrkande 2, 1988/89:So628 samt 1988/89:So630 yrkandena 1, 6 och 7,
3. beträffande *krispaket för barnomsorgen*
att riksdagen avslår motion 1988/89:So622 yrkande 1 delvis,
4. beträffande *en kommitté för översyn av statsbidragen*
att riksdagen avslår motion 1988/89:So635,
5. beträffande *höjt driftsbidrag*
att riksdagen avslår motion 1988/89:So631 yrkande 6,
6. beträffande *en höjning av barnomsorgsavgiften*
att riksdagen avslår motion 1988/89:So631 yrkande 8,
7. beträffande *statsbidrag till barnomsorg i svenska kyrkans regi*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:So604, 1988/89:So605, 1988/89:So626 och 1988/89:So630 yrkande 5,
8. beträffande *statsbidrag till fortbildning*
att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:So618, 1988/89:So619 och 1988/89:So623 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
9. beträffande *förstärkningsresurser till sociala problemområden m.m.*
att riksdagen avslår motion 1988/89:So631 yrkande 9,
10. beträffande *dagbarnvårdares tillsyn av egna barn*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:So610, 1988/89:So611 yrkande 1 och 1988/89:So625,
11. beträffande *generell föräldraförmån vid tillsyn av egna barn*
att riksdagen avslår motion 1988/89:So611 yrkande 2,
12. beträffande *statsbidrag till periodiskt anordnad barnomsorg*
att riksdagen beslutar att vad som anförs i propositionen om statsbidrag till periodiskt anordnad barnomsorg inte skall föranleda något riksdagens uttalande,
13. beträffande *bindande kvalitetsnormer*
att riksdagen avslår motion 1988/89:So631 yrkande 5,
14. beträffande *lagstadgad rätt till förskoleplats*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:So622 yrkande 1 delvis och 1988/89:So631 yrkande 1 delvis,
15. beträffande *inriktning mot vissa omsorgsformer*
att riksdagen avslår motion 1988/89:So631 yrkande 1 delvis och yrkande 4,
16. beträffande *målsättning för utbyggnad under 1989/90*
att riksdagen avslår motion 1988/89:So631 yrkande 2,

17. beträffande *anordningsbidrag*
att riksdagen avslår motion 1988/89:So631 yrkande 7,
18. beträffande *information om alternativ barnomsorg*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:So639 och 1988/89:So630 yrkande 4,
19. beträffande *barnomsorgstaxor*
att riksdagen avslår motion 1988/89:So631 yrkande 12,
20. beträffande *skolstyrelsens och skolöverstyrelsens ansvar för skolförberedande verksamhet*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:So601 yrkandena 2, 3 och 4, 1988/89:So607 yrkandena 2 och 3 samt 1988/89:So612 yrkande 2,
21. beträffande *deltidsförskolans utveckling till en skolförberedande förskola*
att riksdagen avslår motion 1988/89:So601 yrkande 1,
22. beträffande *användningen av benämningen förskola*
att riksdagen avslår motion 1988/89:So601 yrkande 7,
23. beträffande *grunderna för det pedagogiska programmet m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:So612 yrkande 3, 1988/89:So630 yrkande 2 och 1988/89:So632,
24. beträffande *åtgärdsprogram för personalförsörjningen*
att riksdagen avslår motion 1988/89:So630 yrkande 3,
25. beträffande *behörighet för personal inom barnomsorgen*
att riksdagen avslår motion 1988/89:So631 yrkandena 10 och 11,
26. beträffande *danspedagoger i barnomsorgen*
att riksdagen avslår motion 1988/89:So620,
27. beträffande *planering med hänsyn till dagbarnvårdarens barns sjukdom*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:So633 och 1988/89:So634,
28. beträffande *medelsunvisningen*
att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motion 1988/89:So631 yrkande 3 till *Bidrag till kommunal barnomsorg* för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 10 330 000 000 kr.

Stockholm den 14 mars 1989

På socialutskottets vägnar

Daniel Tarschys

Närvarande: Daniel Tarschys (fp), Bo Holmberg (s), Anita Persson (s), Sten Svensson (m), Aina Westin (s), Ingrid Andersson (s), Per Stenmarck (m), Ingegerd Anderlund (s), Ingrid Hemmingsson (m), Ingrid Ronne-Björkqvist (fp), Gudrun Schyman (vpk), Anita Stenberg (mp), Jan Andersson (s), Sinikka Bohlin (s), Maj-Inger Klingvall (s), Göran Engström (c) och Roland Larsson (c).

1. Statsbidragets storlek (mom. 1)

Under förutsättning av bifall till reservation nr 1 i utskottets betänkande 1988/89:SoU17

Daniel Tarschys (fp), Sten Svensson (m), Per Stenmarck (m), Ingrid Hemmingsson (m), Ingrid Ronne-Björkqvist (fp), Göran Engström (c) och Roland Larsson (c) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 7 börjar med "Utskottet har" och slutar med "(yrkande 1 delvis)" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i betänkandet 1988/89:SoU17 om ekonomiskt stöd till barnfamiljer tillstyrkt i motion So613 framlagt förslag om införande av ett beskattningsbart vårdnadsbidrag om 15 000 kr. per barn och år för alla barn mellan 1 och 7 år. Härvid förutsätts också att avdragsrätt för styrkta barnomsorgskostnader upp till 15 000 kr. per barn och år införs. Mot bakgrund härav tillstyrker utskottet nu aktuellt motionsyrkande (m, fp och c) att statsbidraget till barnomsorgen minskas med 12 000 kr. per förskolebarn som nu är statsbidragsgrundande. Detta bör ges regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 1 bort hemställa:

1. beträffande statsbidragets storlek

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:So613 yrkande 1 delvis som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört.

2. Principerna för statsbidragsgivningen (mom. 2)

Daniel Tarschys (fp), Sten Svensson (m), Per Stenmarck (m), Ingrid Hemmingsson (m), Ingrid Ronne-Björkqvist (fp), Göran Engström (c) och Roland Larsson (c) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 11 börjar med "Utskottet kan" och slutar med "yrkandena 1, 6 och 7" bort ha följande lydelse:

De statsbidragsregler som trädde i kraft den 1 januari 1988 eliminerar vissa av det tidigare systemets brister. Grundläggande invändningar kvarstår dock. Systemet är inte neutralt gentemot olika omsorgsformer och huvudmän. Dessutom består diskrimineringen av de enskilda alternativen, även om regeringen tvingats ge med sig när det gäller föräldrakooperativ och viss ideellt driven barnomsorg. Föräldrarna har fortfarande inte möjlighet att på jämbördiga villkor välja andra former av barnomsorg än de som erbjuds av kommunen.

Vidare innebär nuvarande regler om en öppetid av 8 timmar som förutsättning för bidrag att de deltidsöppna daghemmen mister sina statsbidrag eller endast erhåller det bidrag som kommer deltidsförskolan till del.

Riksdagen bör enligt utskottets mening hos regeringen begära att ett förslag till nytt statsbidragssystem för barnomsorgen skyndsamt utarbetas och framläggs för riksdagen. Vägledande principer vid utarbetandet av ett sådant förslag bör vara att statsbidraget skall vara neutralt gentemot alla

omsorgsformer oavsett huvudman samt administrativt lätthanterligt. Familjedaghemmen och deltidsskolan får inte diskrimineras. Statsbidragssystemet bör inte ensidigt gynna långa vistelsetider. Vidare bör kommunerna vara skyldiga att i barnomsorgsplanerna uppta alla alternativa omsorgsformer som uppfyller de kvalitetskrav som alltid måste ställas.

Vad utskottet nu anfört om förslag till nytt statsbidragssystem för barnomsorgen bör riksdagen med anledning av motionerna So545 yrkande 2, So601 yrkandena 5 och 6, So607 yrkande 1, So609, So612 yrkande 4, So613 yrkande 2, So628 samt So630 yrkandena 1, 6 och 7 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 2 bort hemställa

2. beträffande *principerna för statsbidragsgivningen*

att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:So545 yrkande 2, 1988/89:So601 yrkandena 5 och 6, 1988/89:So607 yrkande 1, 1988/89:So609, 1988/89:So612 yrkande 4, 1988/89:So613 yrkande 2, 1988/89:So628 samt 1988/89:So630 yrkandena 1, 6 och 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

3. Krispaket för barnomsorgen (mom. 3)

Daniel Tarschys och Ingrid Ronne-Björkqvist (båda fp) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 11 börjar med "Utskottet kan vidare" och slutar med "(yrkande 1 delvis)" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med motionärerna att det krävs författningsändringar för att medge barnomsorg i enskild regi. Sådana ändringar bör utgöra en del i ett "krispaket" för barnomsorgen med syfte att nå en väl fungerande omsorg och full behovstäckning. Detta bör regeringen ges till känna med anledning av motion So622 (fp) yrkande 1 i motsvarande del.

dels att utskottet under mom. 3 bort hemställa

3. beträffande *krispaketet för barnomsorgen*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:So622 yrkande 1 delvis som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

4. En kommitté för översyn av statsbidragen (mom. 4)

Anita Stenberg (mp) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 11 börjar med "Utskottet anser" och slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar inställningen i motion So635 (mp) att en kommitté bör utses för att ta fram ett system för varierande barnomsorg och ett statsbidragssystem som inte låser formerna för barnomsorgen. Detta bör regeringen ges till känna med anledning av motionen.

dels att utskottet under mom. 4 bort hemställa:

4. beträffande *en kommitté för översyn av statsbidragen*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:So635 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

5. Höjt driftsbidrag (mom. 5)

1988/89:SoU18

Gudrun Schyman (vpk) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 11 börjar med "Förslaget i" och slutar med "avstyrks således" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör statsbidraget till barnomsorgen utformas så att det blir en verklig stimulans för kommunerna att bygga ut verksamheten. Bidragskonstruktionen bör vidare vara sådan att den gynnar en kvalitativt bra barnomsorg. Utskottet anser därför att statsbidraget bör kopplas ihop med bindande miniminormer för personaltäthet, ytnormer och barngruppsstorlekar. För att säkra den kvantitativa utbyggnaden av barnomsorgen bör ett driftsbidrag utgå med 75 % av de faktiska driftkostnaderna och på så sätt täcka personalkostnaderna. Regeringen bör snarast framlägga förslag till ändrade statsbidragsregler i enlighet härmed. Detta bör ges regeringen till känna.

Till frågan om ett temporärt anordningsbidrag och bidrag till insatser för barn i sociala problemområden återkommer utskottet i det följande.

Utskottet tillstyrker således motion So631 (vpk) yrkande 6.

dels att utskottet under mom. 5 bort hemställa:

5. beträffande *höjt driftsbidrag*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:So631 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

6. En höjning av barnomsorgsavgiften (mom. 6)

Gudrun Schyman (vpk) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 11 börjar med "Mot bakgrund" och slutar med "av driftsbidraget" bort ha följande lydelse:

Mot bakgrund av utbyggnadsbehovet tillstyrker utskottet även motion So631 yrkande 8 om en höjning av barnomsorgsavgiften för att finansiera bl.a. den föreslagna ändringen av driftsbidraget.

dels att utskottet under mom. 6 bort hemställa:

6. beträffande *en höjning av barnomsorgsavgiften*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:So631 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

7. Statsbidrag till barnomsorg i svenska kyrkans regi (mom. 7)

Daniel Tarschys (fp), Sten Svensson (m), Per Stenmarck (m), Ingrid Hemmingsson (m), Ingrid Ronne-Björkqvist (fp), Göran Engström (c) och Roland Larsson (c) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 12 börjar med "Frågan om" och slutar med "yrkande 5" bort ha följande lydelse:

Många föräldrar har en stark önskan att deras barn skall få del av kristen förskoleverksamhet. Hittills har dock kyrkliga församlingar nekats statsbidrag för sin barnomsorgsverksamhet. Utskottet anser det viktigt att behovet av barnomsorg med kristen inriktning tillgodoses. Enligt utskottets mening bör därför svenska kyrkans församlingar jämföras med andra trossamfunds

församlingar när det gäller möjligheten att få statsbidrag till barnomsorgs-verksamhet.

Vad utskottet här anført om att statsbidrag skall utgå även till förskolor som drivs av församlingar inom svenska kyrkan bör riksdagen med anledning av de nu aktuella motionerna som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 7 bort hemställa

7. beträffande *statsbidrag till barnomsorg i svenska kyrkans regi* att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:So604, 1988/89:So605, 1988/89:So626 och 1988/89:So630 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anført,

8. Förstärkningsresurser till sociala problemområden m.m. (mom. 9)

Gudrun Schyman (vpk) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 14 börjar med "Ett yrkande" och slutar med "yrkande 9" bort ha följande lydelse:

För barn med särskilda behov utgår ett visst särskilt bidrag. Förutom detta särskilda bidrag borde enligt utskottets mening de bostadsområden som har särskilt svåra sociala problem få extra förstärkningsresurser. Dessa bidrag skall utgå efter ansökan och fördelas av socialstyrelsen.

Vad utskottet nu anført om särskilda förstärkningsresurser bör riksdagen med anledning av motion So631 (vpk) yrkande 9 ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 9 bort hemställa:

9. beträffande *förstärkningsresurser till sociala problemområden m.m.*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:So631 yrkande 9 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anført,

9. Dagbarnvårdares tillsyn av egna barn (mom. 10)

Daniel Tarschys (fp), Sten Svensson (m), Per Stenmarck (m), Ingrid Hemmingsson (m), Ingrid Ronne-Björkqvist (fp), Anita Stenberg (mp), Göran Engström (c) och Roland Larsson (c) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 15 börjar med "Vid behandlingen" och slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Den s.k. Uppsalamodellen har godkänts efter kommunalbesvär i ett avgörande av kammarrätten i Stockholm. Enligt utskottets mening bör det vara möjligt för de kommuner som så önskar att ersätta dagbarnvårdare även för vård av egna barn. Statsbidrag skall i sådana fall kunna utgå även för dagbarnvårdarens egna barn som är inskrivna i kommunal barnomsorg och som samtidigt med dagbarn vistas i dagbarnvårdarens hem. Vad utskottet nu anført bör ges regeringen till känna med anledning av de aktuella motionerna.

dels att utskottet under mom. 10 bort hemställa

10. beträffande *dagbarnvårdares tillsyn av egna barn*

att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:So610, 1988/

10. Generell föräldraförmån vid tillsyn av egna barn (mom. 11)

Anita Stenberg (mp), Göran Engström (c) och Roland Larsson (c) anser *dels* att det avsnitt i betänkandet som på s. 15 börjar med "Utskottet kan" och slutar med "yrkandet avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar inställningen i motion So611 (mp) yrkande 2 att hemmavårdande föräldrar skall kunna erbjudas förmånen att bli kommunala dagbarnvårdare åt det egna barnet. Enligt utskottets uppfattning är det en kommunal angelägenhet att avgöra barnomsorgens former och anställningsvillkor. Detta bör regeringen ges till känna med anledning av den aktuella motionen.

dels att utskottet under mom. 11 bort hemställa:

11. beträffande *generell föräldraförmån vid tillsyn av egna barn* att riksdagen med anledning av motion 1988/89:So611 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

11. Bindande kvalitetsnormer (mom. 13)

Gudrun Schyman (vpk) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 16 börjar med "Utskottet har" och slutar med "yrkande 5" bort ha följande lydelse:

Utskottet kan inte godta att kvalitetskraven på barnomsorgen sänkts. För att kvaliteten inom barnomsorgen skall kunna upprätthållas och utvecklas måste det införas bindande miniminormer i fråga om barngruppernas storlek och personaltäteten. Ytnormer måste återinföras. För åldersgrupperna 3–12 år inom förskolan och fritidshemmen bör grupperna inte vara större än 15 barn. För de s.k. småbarnsgrupperna, i åldrarna upp till 3 år, bör antalet inte överstiga 10 barn. När det gäller s.k. utvidgad syskongrupp, barn från 0,5 år till 12 år, bör barnantalet vara 12–15, beroende på åldersfördelningen i gruppen. Det är viktigt att antalet barn i grupperna inte är för stort, men det är också viktigt att barngrupperna i största möjliga utsträckning hålls ihop under hela förskoleperioden. Att barnen har en fast grupptillhörighet under en lång tid är väsentligt för trygghet och kontinuitet i deras tillvaro. Vidare bör de rekommendationer för personaltätet som socialstyrelsen utfärdat gälla. Det innebär 0,4 personal per barn i åldrarna 0,5–3 år, 0,20 i åldrarna 3–7 år och 0,17 i åldrarna 7–12 år. Förutom bindande normer för den ordinarie personalen behövs normer för fasta vikarier. Dimensioneringen av dessa bör vara en vikarie på 5 anställda. Ytnormen måste återinföras och fastställas till 9,0–9,5 kvm per plats.

Utskottet tillstyrker således motion So631 (vpk) yrkande 5.

dels att utskottet under mom. 13 bort hemställa:

13. beträffande *bindande kvalitetsnormer* att riksdagen med anledning av motion 1988/89:So631 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

12. Lagstadgad rätt till förskoleplats (mom. 14)

1988/89:SoU18

Daniel Tarschys och Ingrid Ronne-Björkqvist (båda fp) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 18 börjar med "Utskottet konstaterar" och slutar med "yrkande 1 delvis" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det nu är erforderligt med ett tydligt besked till kommunerna i fråga om barnomsorgsutbyggnaden. Ett sådant besked bör ges i form av en lag om rätt till förskola för alla barn. Samtidigt måste de hinder som i dag finns för dem som vill utveckla barnomsorgen rivas. Främsta hindret utgörs av den s.k. lex Pysslingen. Vad utskottet nu anfört bör ges regeringen till känna med anledning av motion So622 (fp) yrkande 1 delvis och med avslag på motion So631 (vpk) yrkande 1 i motsvarande del.

dels att utskottet under mom. 14 bort hemställa

14. beträffande lagstadgad rätt till förskoleplats

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:So622 yrkande 1 delvis och med avslag på motion 1988/89:So631 yrkande 1 delvis som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

13. Lagstadgad rätt till förskoleplats (mom. 14)

Gudrun Schyman (vpk) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 18 börjar med "Utskottet konstaterar" och slutar med "yrkande 1 delvis" bort ha följande lydelse:

Vad gäller frågan om lagstiftning för att garantera alla barn en rätt till förskoleplats delar utskottet den uppfattning som framförts i motion So631 (vpk) yrkande 1 i motsvarande del, nämligen att riksdagen så snart det kan ske bör besluta om lagstadgad rätt till plats i barnomsorgen. En sådan lagstiftning skulle, menar utskottet, påskynda den nödvändiga utbyggnaden. Regeringen bör därför snarast framlägga erforderliga lagförslag för riksdagen.

Vad utskottet nu anfört bör ges regeringen till känna med anledning av motion So631 (vpk) yrkande 1 delvis och med avslag på motion So622 (fp) yrkande 1 i motsvarande del.

dels att utskottet under mom. 14 bort hemställa

14. beträffande lagstadgad rätt till förskoleplats

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:So631 yrkande 1 delvis och med avslag på motion 1988/89:So622 yrkande 1 delvis som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

14. Lagstadgad rätt till förskoleplats (motiveringen till mom. 14)

Sten Svensson, Per Stenmarck och Ingrid Hemmingsson (alla m) anser

att det avsnitt i betänkandet som på s. 18 börjar med "Utskottet konstaterar" och slutar med "yrkande 1 delvis" bort ha följande lydelse:

Enligt 17 § SoL skall kommunen genom en planmässig utbyggnad av

förskole- och fritidshemsverksamheten sörja för att de barn som på grund av föräldrarnas förvärvsarbete eller studier eller av andra skäl behöver omvårdnad får sådan omvårdnad när inte behovet tillgodoses på annat sätt. Med de borgerligas förslag till vårdnadsbidrag och rättvisa statsbidrag för alla alternativa daghemsformer som fyller kvalitetskraven avlastas trycket på den kommunala barnomsorgen. Kommunen skulle därigenom få väsentligt bättre möjligheter att tillgodose efterfrågan från familjer som föredrar kommunal barnomsorg.

Något behov av lagstadgad rätt till kommunal barnomsorg uppkommer därvid inte. Utskottet avstyrker därför motionerna So631 (vpk) yrkande 1 delvis och So622 (fp) yrkande 1 delvis.

15. Inriktning mot vissa omsorgsformer (mom. 15)

Guðrun Schyman (vpk) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 18 börjar med "Utskottet avstyrker" och slutar med "(yrkande 4)" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med motionärerna att den bästa omsorgsformen för flertalet förskole- och skolbarn är daghem och fritidshem. Utbyggnaden av samhällets barnomsorg bör därför ske i form av daghem och fritidshem. Familjedaghemmen bör avvecklas och platserna ersättas med daghemsplatser. De kvinnor som nu arbetar som dagmammor bör erbjudas utbildning för att sedan arbeta i den kollektiva barnomsorgen. Någon utbyggnad av deltidförskolan bör inte stimuleras.

Vad utskottet nu anfört bör i enlighet med motion So631 yrkande 1 delvis och yrkande 4 ges regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 15 bort hemställa:

15. beträffande *inriktning mot vissa omsorgsformer* att riksdagen med anledning av motion 1988/89:So631 yrkande 1 delvis och yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

16. Målsättning för utbyggnad under 1989/90 (mom. 16)

Guðrun Schyman (vpk) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 19 börjar med "Med anledning" och slutar med "aktuell del" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med motionärerna i motion So631 (vpk) att barnomsorgen inte byggs ut i den takt som behövs för att täcka alla barns behov. En kraftig utbyggnad måste alltså ske. Utskottet tillstyrker därför motionärernas förslag att riksdagen skall uttala sig för målsättningen att 25 000 daghems- och 15 000 fritidshemsplatser byggs under budgetåret 1989/90.

dels att utskottet under mom. 16 bort hemställa:

16. beträffande *målsättning för utbyggnad under 1989/90* att riksdagen med anledning av motion 1988/89:So631 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

17. Anordningsbidrag (mom. 17)

1988/89:SoU18

Gudrun Schyman (vpk) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 19 börjar med "Riksdagen behandlade" och slutar med "yrkande 7" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser liksom motionärerna att ett anordningsbidrag bör införas för dag- och fritidshem för att säkra den kvantitativa och kvalitativa utbyggnaden av barnomsorgen. Bidraget bör utgå med 300 000 kr. per nybyggd avdelning i dag- och fritidshem och vara en hjälp för kommunerna att förverkliga utbyggnads målet förskola för alla barn senast år 1991. Riksdagen bör enligt utskottets mening uttala sig för inrättandet av ett sådant bidrag.

dels att utskottet under mom. 17 bort hemställa:

17. beträffande *anordningsbidrag*.

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:So631 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört.

18. Information om alternativ barnomsorg (mom. 18)

Daniel Tarschys (fp), Sten Svensson (m), Per Stenmarck (m), Ingrid Hemmingsson (m), Ingrid Ronne-Björkqvist (fp), Göran Engström (c) och Roland Larsson (c) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 19 börjar med "Utskottet har" och slutar med "yrkande 4 avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det finns flera skäl att stimulera och utveckla alternativa barnomsorgsformer. De erfarenheter som i dag finns av alternativ barnomsorg bör tas till vara. Utskottet anser att detta är en uppgift för socialstyrelsen och att socialstyrelsen också bör svara för informationen till kommunerna om alternativ barnomsorgs verksamhet. Den information som i dag utgår i detta hänseende är alltför knapphändig. Vad utskottet här anfört om socialstyrelsens uppgifter i fråga om alternativ barnomsorgs verksamhet bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 18 bort hemställa

18. beträffande *information om alternativ barnomsorg*

att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:So639 och 1988/89:So630 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört.

19. Barnomsorgstaxor (mom. 19)

Gudrun Schyman (vpk) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 20 börjar med "Utskottet behandlade" och på s. 21 slutar med "yrkande 12" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas i motion So631 (vpk) principiella uppfattning att all barnomsorgs verksamhet bör vara avgiftsfri för föräldrarna och i stället finansieras över skatten. Enligt utskottets mening bör överläggningar

komma till stånd mellan staten och kommunerna i syfte att trappa ner avgifterna med sikte på nolltaxa inom en femårsperiod. Vad utskottet anfört bör riksdagen med anledning av motion So631 (vpk) yrkande 12 ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 19 bort hemställa:

19. beträffande *barnomsorgstaxor*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:So631 yrkande 12 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

20. Barnomsorgstaxor (motiveringen till mom. 19)

Sten Svensson, Per Stenmarck och Ingrid Hemmingsson (alla m) anser

att det avsnitt i betänkandet som på s. 21 börjar med "Utskottet anser" och slutar med "yrkande 12" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser det angeläget att utjämna skillnaderna i taxor mellan kommunerna. Utskottet erinrar om sina tidigare uttalanden i frågan. Utskottet vill här erinra om att det i tidigare sammanhang i motioner (m) framhållits som angeläget att kommunerna verkar för införandet av en enhetstaxa i kommunen. Utskottet delar den inställningen. Detta bör ges regeringen till känna.

Avgiftsfrågan uppmärksammas av regeringen i det fortlöpande arbetet angående barnomsorgen. Någon åtgärd från riksdagens sida därutöver är sålunda inte erforderlig för närvarande. Utskottet avstyrker därför motion So631 (vpk) yrkande 12.

21. Skolstyrelsens och skolöverstyrelsens ansvar för skolförberedande verksamhet (mom. 20)

Sten Svensson, Per Stenmarck och Ingrid Hemmingsson (alla m) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 22 börjar med "Motionsyrkanden (m)" och slutar med "yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att barnen före skolstarten behöver en bättre förberedelse för skolan än vad som erbjuds i dag. Skolstyrelsen bör därför ha ansvaret för den del av verksamheten i förskolan som förbereder barnen för lågstadiet under året närmast före skolstarten, och skolöverstyrelsen bör ges i uppdrag att utforma det pedagogiska programmet för denna del av verksamheten. Detta bör riksdagen med anledning av motionerna So601 (m) yrkandena 2, 3 och 4, So607 (m) yrkandena 2 och 3 samt So612 (m) yrkande 2 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 20 bort hemställa:

20. beträffande *skolstyrelsens och skolöverstyrelsens ansvar för skolförberedande verksamhet*

att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:So601 yrkandena 2, 3 och 4, 1988/89:So607 yrkandena 2 och 3 samt 1988/89:So612 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört.

22. Deltidsförskolans utveckling till en skolförberedande förskola (mom. 21)

1988/89:SoU18

Sten Svensson, Per Stenmarck och Ingrid Hemmingsson (alla m) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 22 börjar med "I betänkandet" och på s. 23 slutar med "(yrkande 1)" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att barn behöver en pedagogisk, välstrukturerad och systematisk träning som förberedelse för skolan. Deras nyfikenhet och intresse av att lära måste tas till vara och stimuleras i homogena grupper. Deltidsförskolan bör därför utvecklas till en mer skolförberedande förskola. Detta bör riksdagen med anledning av motion So601 (m) yrkande 1 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 21 bort hemställa:

21. beträffande *deltidsförskolans utveckling till en skolförberedande förskola*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:So601 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

23. Användningen av benämningen förskola (mom. 22)

Sten Svensson, Per Stenmarck och Ingrid Hemmingsson (alla m) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 23 börjar med "Vid behandlingen" och slutar med "(yrkande 7)" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar uppfattningen i motion So601 (m) yrkande 7 att benämningen förskola bör reserveras för en skolförberedande verksamhet som förbereder barnen för lågstadiet under året före skolstarten. Detta bör regeringen ges till känna med anledning av motionen.

dels att utskottet under mom. 22 bort hemställa:

22. beträffande *användningen av benämningen förskola*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:So601 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

24. Grunderna för det pedagogiska programmet m.m. (mom. 23)

Sten Svensson (m), Per Stenmarck (m), Ingrid Hemmingsson (m), Göran Engström (c) och Roland Larsson (c) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 24 börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "avstyrks därför" bort utgå.

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 24 börjar med "När motsvarande" och på s. 25 slutar med "(yrkande 2)" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill understryka vikten av att barnen på ett naturligt sätt får kontakt med vuxenvärlden och de vardagssysslor som förekommer i hem och familj. Utskottet anser att det är angeläget att barnen får kunskap om de etiska grunder som vårt samhälle vilar på. Det pedagogiska programmet skall utgå ifrån att varje människa är unik och har ett egenvärde. Det skall bygga

på den tradition av humanism och medmänsklighet som grundas på kristna värderingar. All barnomsorg måste genomsyras av dessa grundprinciper. Utskottet vill slutligen i detta sammanhang understryka vikten av stabila vuxenkontakter i barnomsorgen.

Det anförda bör ges regeringen till känna med anledning av motionerna So612 (m) yrkande 3, So630 (c) yrkande 2 och So632 (m).

dels att utskottet under mom. 23 bort hemställa:

23. beträffande *grunderna för det pedagogiska programmet m.m.* att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:So612 yrkande 3, 1988/89:So630 yrkande 2 och 1988/89:So632 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

25. Åtgärdsprogram för personalförsörjningen (mom. 24)

Göran Engström och Roland Larsson (båda c) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 25 börjar med "Personalförsörjningsfrågorna" och på s. 26 slutar med "yrkande 3" bort ha följande lydelse:

Vissa insatser för att förbättra rekryteringen till utbildningar med inriktning på yrken inom barnomsorgen har visserligen gjorts och antalet utbildningsplatser har utökats. Utredningar pågår också för att klarlägga orsakerna till de många avgångarna från yrken inom barnomsorgen. Detta kommer dock knappast att vara tillräckligt för att barnomsorgens behov av utbildad personal skall kunna tillgodoses. Enligt utskottets mening finns anledning att befara att personalsituationen inom barnomsorgen kan komma att förvärras ytterligare de närmaste åren om man inte redan nu planerar för ett omfattande åtgärdsprogram. Det är angeläget att underlag för ett sådant program snarast tas fram. Vad utskottet nu anfört med anledning av motion So630 (c) yrkande 3 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 24 bort hemställa:

24. beträffande *åtgärdsprogram för personalförsörjningen* att riksdagen med anledning av motion 1988/89:So630 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

26. Behörighet för personal inom barnomsorgen (mom. 25)

Gudrun Schyman (vpk) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 26 börjar med "Dessa förslag" och slutar med "yrkandena 10 och 11" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det är ytterst väsentligt att personalen inom barnomsorgen är utbildad för sin uppgift. Enligt utskottets mening bör det ankomma på regeringen att lämna förslag till riksdagen som innebär att regler för allmän behörighet för personalen inom barnomsorgen införs. Regeringen bör även vidta åtgärder i syfte att bereda redan anställd personal som saknar formell behörighet möjlighet att med bevarad lön erhålla sådan behörighet. Vad utskottet nu anfört bör i enlighet med motion So631 (vpk) yrkandena 10 och 11 ges regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 25 bort hemställan:

1988/89:SoU18

25. beträffande *behörighet för personal inom barnomsorgen*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:So631 yrkandena 10
och 11 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har
anfört.

27. Medelsanvisningen (mom. 28)

Gudrun Schyman (vpk) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 27 börjar med "Utskottet kan"
och slutar med "medelsanvisningen" bort ha följande lydelse:

Mot bakgrund av det tidigare redovisade utbyggnadsbehovet tillstyrker
utskottet den i motion So631 (vpk) yrkande 3 föreslagna medelsanvis-
ningen.

dels att utskottet under mom. 28 bort hemställa:

28. beträffande *medelsanvisningen*
att riksdagen med anledning av propositionen och med bifall till
motion 1988/89:So631 yrkande 3 till *Bidrag till kommunal barnomsorg*
för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 11 532 000 000 kr.

Innehållsförteckning

1988/89:SoU18

Sammanfattning	1
Proposition 1988/89:100 bil. 7	1
Motioner	1
Utskottet	5
Allmän bakgrund	5
Statsbidragsregler för barnomsorgen	7
Statsbidragets storlek	7
Principerna för statsbidragsgivningen m.m.	8
Ändringar i nuvarande statsbidragsregler	11
Statsbidrag till barnomsorg i svenska kyrkans regi	11
Fortbildning	12
Särskilda förstärkningsresurser	13
Dagbarnvårdares rätt att räkna in egna förskolebarn i underlaget för anställning som dagbarnvårdare m.m.	14
Kvalitetsnormer m.m.	16
Utbyggnaden av barnomsorgen	16
Information om alternativ barnomsorg	19
Barnomsorgstaxor	20
Skolförberedande verksamhet	21
Den pedagogiska inriktningen m.m.	23
Tillgången på barnomsorgspersonal m.m.	25
Medelsanvisningen m.m.	27
Hemställen	28
Reservationer	30